

Datum
2022-03-17
Handläggare
Maria Hellsten

Dnr
316-2022

Mottagare
Regeringskansliet
Miljödepartementet

Havs- och vattenmyndighetens budgetunderlag för 2023-2025 - Komplettering

Kompletterande underlag inlämnas efter Regeringskansliets begäran.

Komplettering/korrigerig markerat med gult:

Kapitel 2.1.1 Tabell 3 Korrigerig och komplettering samt text sidan 13

Kapitel 2.2.1 Ny tabell 4.1

Kapitel 2.2.2 Bemyndigande för anslag 1:2

Kapitel 2.3.2 Bemyndigande för anslag 1:4

Kapitel 2.5.1 Ny tabell 10.1

Kapitel 2.5.2 Bemyndigande för anslag 1:11

Kapitel 5.2 Kreditutrymme Smärre korrigerig: regleringsbrevsår, omkastning av siffror i beloppet.



Maria Hellsten

Henrik Nettelbrandt

Innehållsförteckning

HAVS- OCH VATTENMYNDIGHETENS BUDGETUNDERLAG FÖR 2023-2025 - KOMPLETTERING 1

1. SAMMANFATTANDE FINANSIERING	4
2. FÖRSLAG TILL ANSLAGSFINANSIERING	5
2.1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård.....	5
2.1.1 Anslag 1:15 Havs- och vattenmyndigheten.....	5
Digitalisering och miljöinformationshantering inom havs- och vattenförvaltning	5
Skälen för myndighetens äskande	6
Visstidsanställningar som behöver övergå till tillsvidareanställningar	7
Miljöprövningsarbete kopplat till energiomställningen och hållbart nyttjande av naturresurser i Sverige.	7
Implementeringen av det nya dricksvattendirektivet	11
Digitalisering och miljöinformationshantering inom havs- och vattenförvaltning	12
Fiskerikontroll	15
Fiskereglering och områdesskydd	16
2.2.1 Anslag 1:2 Miljöövervakning m.m.	18
Genomförande av miljöövervakning	19
2.2.2 Bemyndigande för anslag 1:2 Miljöövervakning m.m.	24
2.3.1 Anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	25
Genomförande av vraksanering och insamling och återvinning fiskeredskap och fritidsbåtar.....	25
2.3.2 Bemyndigande för anslag 1:4 Sanering och återställande av förorenade områden	26
2.4.1 Anslag 1:5 Miljöforskning	27
Förstärkning av miljöforskningsanslaget	27
2.5.1 Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljön.....	28
Anslagets ändamål.....	30

Skälen för myndighetens äskande upp till 2022 års nivå.....	31
Akvatiskt områdesskydd - utöver 2022 års nivå	34
Åtgärder för att motverka invasiva främmande arter - utöver 2022 års nivå	35
Genomförande av åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH) 2022-2027 under havsmiljöförordningen - utöver 2022 års nivå.....	36
2.5.2 Bemyndigande Anslag 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljö.....	40
 3 UTGIFTSOMRÅDE 23 AREELLA NÄRINGAR, LANDSBYGD OCH LIVSMEDEL 3.1 ANSLAG 1:7 ERSÄTTNINGAR FÖR VILTSKADOR	40
 4. AVGIFTER.....	41
4.1 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras.....	41
4.2 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras	41
Tabell 14.....	41
 5. ÖVRIGT	42
5.1 Investeringar och upplåning hos Riksgäldskontoret	42
5.2 Kreditutrymme	44
5.3 Räntekontokredit.....	44
5.4 Anslagssparande.....	44

1. Sammanfattande finansiering

	Utfall 2021	Prognos 2022	Beräkning 2023	Beräkning 2024	Beräkning 2025
Anslag					
Utgiftsområde 20					
1:2 Miljöövervakning m.m. ap.3	190 203	191 200	203 700	203 700	203 700
1:2 Miljöövervakning m.m. ap.5	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, ap. 7	44 030	60 000	60 000	60 000	40 000
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ap.2	997 282	1 129 565	1 286 656	1 286 656	1 336 656
1:15 Havs- och vattenmyndigheten ap.1	250 494	307 151	372 481	375 085	380 427
Utgiftsområde 23					
1:7 Ersättning för viltskador ap.2	-381	20 000	20 000	20 000	20 000
Avgiftsintäkter som disponeras					
<i>Tjänsteexport</i>					
Utvecklingssamarbete m.m.	0	1 000	1 000	1 000	1 000
Övriga intäkter som disponeras					
Bidrag	70 894	78 500	71 500	71 500	71 500
Summa	1 555 552	1 790 416	2 018 337	2 020 941	2 056 283
Avgiftsintäkter som redovisas mot inkomsttitel					
2714 Sanktionsavgifter	439	500	500	500	500
2552 Övrig offentligrättslig verksamhet	0	25	25	25	25
2811 Övriga inkomster av statens verksamhet	7	25	25	25	25
Summa	446	550	550	550	550

2. FÖRSLAG TILL ANSLAGSFINANSIERING

2.1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö och naturvård

Detta kapitel beskriver Havs- och myndighetens (HaV) förslag till finansiering per anslag och beräkningarna utgår från de anslag och anslagsposter som myndigheten disponerar enligt regleringsbrev för 2022.

2.1.1 Anslag 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Förslag:

Myndigheten föreslår att anslaget tilldelas 372 481 tkr 2023, 375 085 tkr 2024 och 380 427 tkr 2025 enligt tabell 2.

Tabell 2. Förslag till verksamhetens finansiering för anslag 1:15

Anslag 1:15 Havs- och vattenmyndigheten	2022 Tilldelat	2023 Förslag	2024 Förslag	2025 Förslag
ap.1 Havs- och vattenmyndigheten (enligt Hermes)	307 151	318 081	323 685	312 827
Förstärkning/äskande		54 400	51 400	67 600
Summa		372 481	375 085	380 427

Tabell 3. Sammanfattning av beräknade äskanden för de prioriterade områden myndigheten har lyft särskilt.

Beräknade äskanden för 2023-2025 Anslag 1:15 Havs- och vattenmyndigheten	2023	2024	2025
Visstidsanställningar som behöver övergå till tillsvidareanställningar	8 000	8 000	8 000
Miljöprövningsarbete kopplat till energiomställningen och hållbart nyttjande av naturresurser i Sverige.	11 200	11 200	11 200
Digitalisering och miljöinformationshantering inom havs- och vattenförvaltning fördelat på:			
Livscykelhantering	4 000	4 000	2 000
Höja lägstanivån	6 200	5 200	5 200
Höja lägstanivån – två tjänster permanent	1 600	1 600	1 600

Modern plattform	20 500	17 500	17 500
Lärande	1 500	1 500	1 500
Summa	33 800	29 800	27 800
Fiskerikontroll			16 200
Fiskereglering och områdesskydd	2 400	2 400	2 400
Summa:	54 400	51 400	67 600

Skälen för myndighetens äskande

Havs- och vattenmyndighetens uppdrag är långsiktigt och inom vårt ansvarsområde krävs fler komplexa insatser för att trygga en god miljö i våra sjöar, vattendrag och hav. Miljömålen är inte uppfyllda, vilket redovisas i myndigheternas årliga miljömålsuppföljning och visar att det krävs fortsatt aktivt miljöarbete för att målen ska nås, vilket även inkluderar målen i Agenda 2030. Det innebär att HaV som central myndighet fortsatt behöver realisera kraftfulla insatser för att nå rena hav, sjöar och vattendrag. Liksom att komma tillrätta med övergödning, miljögifter, nedskräpning och andra hot mot Sveriges sjöar, kuster och hav och på det sättet skapa förutsättningar för en blå och biobaserad cirkulär ekonomi där fisket är en viktig del.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är en relativt ung myndighet och sedan starten har det skett och sker en kontinuerlig utveckling av verksamheten.

Uppdragets omfattning har under dessa tio år kraftigt ökat i omfattning. T ex har regeringen nyligen fattat beslut om havsplaner för Sverige. Vi har tillsammans med flera andra myndigheter fått i uppdrag att ta fram underlag för nya eller ändrade områden för energiutvinning samt se över och revidera de planer som nu beslutats om. Myndighetens arbete med akvatiskt områdesskydd, arbete med biologisk mångfald, fiskerikontroll och arbete med nationell plan för omprövning av vattenkraften är andra områden som antingen vuxit i omfattning eller tillkommit under de snart 11 år som myndigheten funnits.

I myndighetens budgetunderlag för 2022-2024 pekade HaV på behovet av en långsiktig finansiering för sin verksamhet. Den förstärkning av Anslag 1:15 Havs- och vattenmyndigheten som myndigheten nu fått (prop 2021/22:1) genom överflyttning av medel från anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ger bättre förutsättningar i genomförandet av uppdraget.

Därutöver har regeringen förstärkt anslaget för arbete med förstärkt fiskerikontroll, kamerabevakning, fiskerireglering och områdesskydd för 2022-2024. Från 2023 har vidare regeringen föreslagit en förstärkning om 6 000 tkr per år för arbete med havsmiljön utifrån havsmiljöpropositionen.

Trots ökningen av anslaget bedömer HaV att den inte helt svarar mot de behov som myndigheten har för att kunna genomföra sitt uppdrag effektivt och minska sårbarheten. Miljömålsarbetet och åtgärdernas effekter kräver längre tid för att kunna visa på tydlig

effekt. Vilket kräver en långsiktigt hållbar finansiering. Vi konstaterar också att vi är en förhållandevis liten myndighet i relation till vårt uppdrag. Vi föreslår därför en ökning av vårt förvaltningsanslag.

Nedan följer prioriterade områden där vi ser behov av en förstärkning av förvaltningsanslaget för att myndigheten ska kunna fullgöra sitt uppdrag med att stödja en cirkulär biobaserad ekonomi och energiomställning.

Konsekvenser av utebliven finansiering redovisas under respektive avsnitt.

Visstidsanställningar som behöver övergå till tillsvidareanställningar

De tjänster som under 2021 belastat anslag 1:11 finansieras nu av förvaltningsanslaget. Merparten av de överflyttade tjänsterna är tillsvidareanställningar och ryms inom den förstärkning vi fått via anslag 1:11 men ett drygt tiotal är visstidsanställningar som löper ut under 2022 och för vilka ingen fortsatt finansiering finns efter det.

Förslag: HaV föreslår att förvaltningsanslaget förstärks med 8 000 tkr per år för att kunna permanenta dessa tjänster.

Konsekvenser vid utebliven finansiering

Visstidsanställningarna utgör bl a förstärkning av myndighetens arbete med vattenförvaltning, marint områdesskydd, arbete med biologisk mångfald, arbete med nationell plan för omprövning av vattenkraften, havsmiljödirektivet och havsplanering samt arbete med EU-ordförandeskapet inom dessa områden. Dessa kompetenser kommer HaV att tappa om inte finansieringen av dem permanentas.

Miljöprövningsarbete kopplat till energiomställningen och hållbart nyttjande av naturresurser i Sverige.

Ett område där myndighetens arbete är och kommer att bli ännu mer viktigt är den energiomställning som Sverige nu genomgår. Regeringen har nyligen fattat beslut om en elektrifieringsstrategi där man tydliggör att elektrifiering är avgörandet för att nå klimatmålen. Regeringen har också fattat beslut om Sveriges havsplaner. Havsbaserad vindkraft och vattenkraft utgör i dagsläget två områden på hur elen ska produceras i Sverige och tillståndprocesserna för dessa är viktiga och omfattande.

Nationell plan för omprövning av vattenkraften

Ett av myndighetens uppdrag är att ansvara för genomförandet av den nationella planen för omprövning av vattenkraften. Sedan 2019 har det pågått ett intensivt arbete på myndigheten med att fastställa föreskrifter, ta fram underlag och vägledningar samt genomföra regeringsuppdrag som kommer vara till stöd vid kommande omprövningar. Detta arbete kommer att fortsätta under 2022 och myndigheten bedömer att det även fortsättningsvis kommer krävas arbete med både nya vägledningar och uppdatering av befintliga t.ex. till följd av de bedömningar mark- och miljödomstolarna kan komma att göra

framöver. Myndighetens deltagande och yttranden i specifika ärenden i sig är även att betrakta som viktig vägledning då de också bidrar till praxisbildningen.

Under slutet av 2021 påbörjades ett antal samverkansprocesser hos berörda länsstyrelser, varav myndigheten prioriterat att delta i några. Först i början av 2022 har de första ansökningarna om omprövning inkommit till mark- och miljödomstolarna. Myndigheten bedömer att det är under de inledande prövningarna vilka kommer att genomföras de närmaste åren som de mer principiella och avgörande frågorna kommer att hanteras i mark- och miljödomstolarna och eventuellt också överprövas i Mark- och miljööverdomstolen. De inledande prövningarna kommer således ha stor betydelse för rättsutvecklingen inom området. Det är därför under de första åren som myndighetens deltagande i dessa processer är särskilt viktigt.

Myndigheten har pekat ut vilka frågeställningar som kommer att ligga till grund för myndighetens prioriteringar att på eget initiativ delta i samverkansprocesser respektive i den efterföljande prövningsprocessen i domstol. Havs- och vattenmyndigheten kommer då att prioritera deltagande enligt följande:

- när det är fråga om områden med vattenanknutna arter och naturtyper upptagna i art- och habitatdirektivet och där det är av särskild betydelse att skyddsåtgärder vidtas,
- där det är av särskild betydelse att åtgärder vidtas för att skydda ålen,
- där det är risk för försämring i strid med försämringsförbudet,
- där det är frågor om kraftigt modifierade vatten och beslut om mindre stränga krav,
- där det krävs Natura 2000-tillstånd och
- då det är fråga om s.k. klass 1-verk dvs. de som är särskilt viktiga för reglerkraften med påverkan på höga vattenanknutna naturvärden.

Utöver de omprövningar där myndigheten på eget initiativ kommer delta i bedömer vi att berörda länsstyrelser kommer att begära/önska stöttning i specifika frågor i andra omprövningar. Vi anser vidare att mark- och miljödomstolarna och Mark- och miljööverdomstolen sannolikt kommer rikta särskilda önskemål till myndigheten om yttranden t.ex. ifråga om tillämpningen av miljökvalitetsnormerna. Även andra myndigheter, branschorganisationer och verksamhetsutövare kan antas förvänta sig att myndigheten tar en aktiv roll i prövningarna. HaV kan bidra med nationell expertis och verka för att göra prövningarna så effektiva och tidsbesparande som möjligt. Det är en förutsättning för att den beslutade tidsplanen ska hållas och att alla prövningar ska hinna hanteras under den kommande 20-årsperioden. Vi har därtill ett utpekat uppföljningsansvar för NAP-processen och det är därför av vikt att myndigheten följer omprövningarna på nära håll för att tidigt kunna uppmärksamma behov av justeringar av exempelvis tidsplanen och effekter på elförsörjningen.

När det gäller bemanning i det arbete som hittills genomförts med vägledningar m.m. och det arbete som kommer att pågå framöver med samverkans- och prövningsprocesser samt tillkommande vägledningar är det fråga om samma behov av kompetens dvs. både inom det naturvetenskapliga området och det juridiska. Det är samma kompetenser som deltar i

arbetet med andra miljöprövningar och med eventuella regeringsuppdrag och EU-piloter inom det aktuella området.

För närvarande pågår det omfattande diskussioner i Sverige om energifrågor, både tillgång till och kostnaderna för energi, samt önskad/erforderlig energiomställning. Till följd av detta kan avvägningarna som kommer ske inom ramen för omprövningarna enligt nationella planen bli särskilt svåra. Risker är överhängande att diskussionerna blir polariserade när moderna miljövillkor ställs mot vattenkraften istället för att lyfta förståelsen för att den nationella planen och omprövningarna av vattenkraften är en direkt följd av Sveriges åtagande som medlem i EU och att det därtill finns risk för att den nationella planen inte av EU kommer accepteras som ett tillfullo implementerat vattendirektiv. Även detta förhållande leder till att det är särskilt viktigt att myndigheten deltar aktivt i processerna och även medverkar i de kommunikativa insatser som sannolikt kommer krävas.

Nya framställningsprocesser och tekniker kräver annan kompetens än den traditionella och HaV ser redan nu att omfattning och inriktning av miljöprövningarna samt dess komplexitet har förändras under 2021, vilket ställer andra krav på oss som tillsynsvägledande- och prövningsmyndighet. Vindkraftsärenden till havs har ökat med tillhörande ärenden kring kabeldragningar, rörläggningar etc. Vattenbruksprövningar, gruvprövningar och "Cementa-ärendet" är andra kontroversiella ärenden, innefattar en mängd olika frågeställningar och har fått stor medial uppmärksamhet. Alla dessa prövningar är komplexa då det finns många intressen som ska vägas in såsom fiskeintressen, naturvårdsintressen, skydd av dricksvatten och arter m.m. Detta medför att myndighetens deltagande i dessa prövningar är viktig mot bakgrund av myndighetens uppdrag och de kompetenser som finns på myndigheten. Detta tar resurser från oss samt att krav ställs på snabbare handläggningstider och prövningsprocesser. Det är avgörande för den gröna omställningen att prövningskapaciteten hos HaV förstärks.

Det finns generellt en politisk ambition att göra miljöprövningarna mer effektiva. Ett led i detta är att tidigt i respektive prövningsprocess identifiera de frågor och intressen som sannolikt kommer vara av störst betydelse för prövningen för att möjliggöra för sökanden att lägga resurserna på de utredningar och underlag som kommer vara av störst betydelse, både för att tillstånd ska meddelas och för vilka villkor som kan bli aktuella. Ett tidigt engagemang från HaV:s sida i dessa prövningar kan bidra till att beslutsunderlaget i ett tidigt skede får det innehåll och den omfattning som prövningen kräver. Rent processekonomiskt blir prövningarna mer effektiva för alla parter dvs. sökanden, berörda myndigheter och domstolarna.

Prövningar enligt bl.a. miljöbalken, kontinentalsockellagen och lagen om ekonomisk zon Sedan tidigare deltar myndigheten såsom remissinstans även i prövningar enligt bl.a. miljöbalken, kontinentalsockellagen och lagen om ekonomisk zon. Även för dessa prövningar har myndigheten tagit fram principer för i vilka ärenden myndigheten ska delta. Exempel på vad dessa prövningar kan avse är gruvor, hamnar, fiskodlingar och avloppsreningsverk dvs. verksamheter där det föreligger stora risker för negativ påverkan på vattenförhållandena. Särskilt prövningarna av gruvor är komplexa och innefattar en mängd frågeställningar, både naturvetenskapliga och juridiska, där myndighetens deltagande och kompetens efterfrågas. Intresset för gruvnäringen för närvarande är stort t.ex. med anledning av önskemålet att bryta för batteritillverkning nödvändiga metaller. Gruvnäringen har således en roll i den önskade energiomställningen. Det kan konstateras

att prövningarna av gruvbrytning är både omfattande och tidskrävande samt innefattar svåra frågor mot bakgrund av de motstridiga intressen som föreligger, vilket föranleder att det krävs omfattande resurser från myndighetens sida.

Havsplaner och vindkraft

En komponent i den önskade energiomställningen är utbyggnaden av vindkraften

I februari 2022 fick HAV uppdrag av regeringen att uppdatera havsplanerna med fler eller ändrade områden för energiutvinning så att planerna möjliggör energiutvinning till havs med ytterligare 90 terawattimmar årlig elproduktion från havsbaserad vindkraft.

Enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) ska myndigheten ta fram tre förslag till havsplaner. De statliga havsplanerna ska ange den mest lämpliga användningen av havet och de ska vara baserade på en ekosystemansats. Förslagen till havsplaner omfattar tre planer, en för vardera Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet.

Den betydande miljöpåverkan som havsplanerna kan ge upphov till ska bedömas genom strategisk miljöbedömning och redovisas i MKB-dokument som ska uppfylla miljöbalkens krav på miljöbedömning för planer och program. Hållbarhetsbedömning genomförs för att bedöma de sociala, ekonomiska och ekologiska konsekvenserna av planförslagen.

Med anledning av det omfattande uppdrag det kommer innebära att uppdatera havsplanerna med ytterligare områden som möjliggör energiproduktion samtidigt som vi ska ombesörja samexistens med fisket, natur- och kulturmiljövärden, försvaret och sjöfarten ser myndigheten ett långsiktigt behov av förstärkning med kompetens inom planering.

Vindkraft till havs förutsätter vidare att det anläggs kablar för eldistributionen till land vilket i sig kräver att prövning sker. Även dessa prövningar är komplexa då det finns många andra intressen som ska vägas in såsom försvarsintressen, sjöfartsintressen, fiskeintressen, naturvårdsintressen, skyddade arter m.m. Detta medför att myndighetens deltagande i dessa prövningar är viktig mot bakgrund av myndighetens uppdrag och de kompetenser som finns på myndigheten vad gäller de juridiska frågorna, både miljörättsliga och fiskerättsliga, samt naturvetenskaplig kompetens vad gäller påverkan på havsmiljön. Dessa prövningar kräver sammanfattningsvis omfattande resurser från myndighetens sida.

Miljöjurister deltar i myndighetens arbete med regeringsuppdrag, s.k. EU-piloter och stöd till regeringen i samband med Sveriges ordförandeskap i EU, vägledningar med anledning av den nationella planen samt inom vattenförvaltningen i övrigt och havsmiljöförvaltning, miljöprövningar och omprövningar samt med övriga remissyttranden, utredningar m.m. De pågående miljöprövningarna och kommande omprövningarna enligt den nationella planen, där prövningarna avgörs i mark- och miljödomstol förutsätter även kompetens och erfarenhet inom miljöprocessområdet. Prövningarna kräver noggranna förberedelser, i vissa fall längre och långväga resor och ett engagerat deltagande vid huvudförhandlingarna där många av avvägningarna i den aktuella lagstiftningen kan ställas på sin spets.

För närvarande är myndighetens miljöjurister hårt belastade av de uppdrag som utförs idag och utgör tyvärr en trång sektor för framdriften av t.ex. efterfrågade vägledningar. Mot bakgrund av betydelsen av myndighetens deltagande och engagemang i kommande prövningar och omprövningar är det nödvändigt att gruppen förstärks med miljöjurister som kan delta och företräda myndigheten i dessa viktiga frågor. Därtill erfordras en förstärkning

av utredare med både prövnings- och expertkompetens inom de områden som kommer vara relevanta för kommande prövningar och omprövningar.

Fiskerättsliga frågor

Det fiskerättsliga området är ett förhållandevis smalt rättsområde men med omfattande och komplicerade rättskällor där det saknas utbud av externa utbildningar och kurser. Kompetensutveckling sker således genom det egna arbetet och fördjupning inom rättsområdet. Den fiskerättsliga kompetens som idag finns på myndigheten är därför unik.

Fiskejuristerna deltar i myndighetens arbete med bl.a. föreskrifter, regeringsuppdrag och utgör stöd dels internt i frågor som är kopplade till fisket, dels till regeringen i EU-arbetet t.ex. vad gäller översyn av kontrollförordningen och nu det närmaste inför Sveriges ordförandeskap. Fiskejuristerna arbetar då bl.a. med spårbarhetsfrågor, frågor om kameraövervakning och marina skyddade områden där skyddet av tumlare är i fokus.

Fiskejuristerna arbetar även med överträdelsehantering såsom ett led i genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken. Detta innebär beredning av ärenden som innefattar bl.a. beslut om åtalsanmälningar, sanktionsavgifter och särskilda avgifter samt tilldelning av prickar.

Mot bakgrund av översynen av EU:s kontrollförordning och revideringen av den, kan omfattningen av fiskerikontrollen med största sannolikhet komma att öka, därtill finns en ökad ambition om en förbättrad och effektiviserad fiskerikontroll på myndigheten. Följden av en ökad fiskerikontroll kan antas bli ett ökat antal ärenden som behöver hanteras inom ramen för överträdelsehanteringen, därmed en ökad arbetsbelastning för fiskejuristerna.

Förslag:

Myndigheten föreslår att anslaget tilldelas medel för detta arbete med 9 600 tkr per år för 12 tjänster inom miljöjuridik och utredarkompetens inom elsystem, naturresurser och planering samt med 1 600 för två tjänster för arbete med juridik på fiskets område.

Konsekvenser av utebliven finansiering

Konsekvenserna av utebliven förstärkning innebär att myndighetens möjligheter att utföra sitt uppdrag enligt ovan väsentligt kraftigt begränsas och att viss verksamhet får nedprioriteras såsom deltagande i prövningar och omprövningar.

Det är mycket angeläget att gruppen av fiskejurister kan förstärkas för att bistå i myndighetens arbete med utökad fiskereglering och fiskerikontroll. Konsekvenserna är annars att andra för fiskefrågorna viktiga arbetsuppgifter behöver prioriteras ned och att kompetensen på området blir ännu mer sårbart.

Implementeringen av det nya dricksvattendirektivet

Den 1 januari 2023 ska det nya dricksvattendirektivet vara implementerat i svensk lagstiftning. Direktivet innebär skärpta bestämmelser om bl.a. riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten. Enligt utredningens förslag innebär det ändringar i både miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen vilket får betydelse för HaV. För myndigheten innebär det

bl.a. att ta fram ytterligare föreskrifter och vägledningar. I tillägg till detta ska rapportering till EU ske vilket kräver en datahantering. Även om inte HaV bedömer att myndighetens egna föreskrifter behöver vara på plats den 1 januari 2023 är det av stor vikt att arbetet kan påbörjas omgående. Vi uppskattar att föreskrifter, vägledning och en hantering av data (databas) bör vara på plats senast 1 januari 2024. Detta för att arbetet med riskbedömning och riskhantering ska kunna påbörjas så att resultatet kan redovisas till EU senast den 12 juni 2027. Beroende på hur utredningens förslag landar innebär det sannolikt nya och utökade arbetsuppgifter för HaV vilket kräver resurser och troligtvis nya kompetenser till myndigheten. Föreskrifts- och vägledningsarbete samt att ta fram en infrastruktur för datahantering är även tidskrävande arbetsuppgifter.

Digitalisering och miljöinformationshantering inom havs- och vattenförvaltning

Med myndighetens verksamhetsstrategi 2021-2023 pekar HaV ut riktningen på hur digitalisering och miljöinformationshantering ska bidra till att vi kan genomföra vårt uppdrag och uppnå politikens olika mål. HaV har, som många myndigheter, flera utmaningar på digitaliseringsområdet som måste hanteras i närtid för att strategin ska följas. Några av de viktigaste är:

Ett antal föråldrade system som är förhållandevis dyra att förvalta, inte fullt ut kan dra nytta av ny teknologi och som innebär accelererande risker ur ett informations- och cybersäkerhetsperspektiv.

Eftersatt förvaltning av myndighetens informationstillgångar

Otillräckliga förutsättningar att samla in, klassa, beskriva och tillgängliggöra information på ett mer standardiserat och återanvändbart sätt för en helhetsbild av vattenmiljön i svensk havs- och vattenförvaltning

Lära om möjligheterna och etablera nya teknologier inom digitaliseringsområdet som t.ex. artificiell intelligens som en naturlig del av myndighetens arbetssätt.

Föråldrade IT-system och IT-infrastruktur

Flera av dagens verksamhetsstöd är äldre, monolitiska stuprörlösningar som har många brister och begränsningar utifrån användbarhet, kostnadseffektivitet och förmåga att samverka med andra system. System och infrastruktur bygger i flera fall på äldre teknik som utgör sårbarheter ur ett informationssäkerhetsperspektiv och begränsar möjligheterna att nyttja moderna lösningar och att återanvända systemkomponenter.

I linje med vår digitaliseringsstrategi jobbar HaV mot en modernare arkitektur som ska bygga på mer modularisering, standardisering samt fler gemensamma och återanvändbara komponenter. System och infrastrukturen skall leva upp till MSB:s förordningar och möta den ökade hotbilden på cyber- och informationssäkerhetsområdet.

Eftersatt förvaltning av myndighetens informationstillgångar

Myndighetens informationstillgångar är väsentliga för utförandet av uppdraget och för en fortsatt digitalisering.

Ett ökat behov av kvalitetssäkrad miljödata och information ställer krav på att myndighetens informationshantering är både effektiv och rättssäker så att information kan skapa största möjliga verksamhetsnytta. Det innebär att alla informationsmängder på myndigheten måste höjas till en gemensam grundläggande kvalitetsnivå som sedan behöver bibehållas.

Data för en helhetsbild av vattenmiljön i svensk havs- och vattenförvaltning

Vatteninformation och data finns idag distribuerat (lagring och presentation) över flera system hos flera myndigheter i Sverige. Det är tidskrävande att skapa en helhetsbild av vattenmiljön i svensk havs- och vattenförvaltning då det i dagsläget är svårt att integrera och presentera information från olika källor. Inom ramen för programmet Nästa generation vatteninformation vill HaV skapa förutsättningar för och realisera helhetsbilden av vattenmiljön i svensk havs- och vattenförvaltning.

Vatteninformation från olika källor behöver vara av hög kvalitet och vara väl beskriven.

Utbytet av vatteninformation mellan olika aktörer behöver ske på ett standardiserat och strukturerat sätt. Vatteninformation ska kunna bli en naturlig del av en nationell datadomän för miljöinformation kopplat till DIGG:s uppdrag att etablera ett nationellt ramverk för grunddata.

Målgruppsanpassade e-tjänster ska ge möjlighet att kombinera, sammanställa, analysera och visualisera informationen från olika källor.

Nyttja nya digitala möjligheter

Utvecklingen går fort inom digitaliseringsområdet när det gäller verktyg för att analysera stora mängder data, något som HaV i dagsläget har liten erfarenhet av.

Nya teknologier såsom maskininlärning, artificiell intelligens och robotiserad processautomatisering kan bidra till ökad analysförmåga om sambanden i ekosystemen, automatisering inom ärendehantering samt till utveckling av nya ekosystemtjänster. Denna utveckling ska ske i samverkan med aktörer i omvärlden såväl inom akademien som inom offentlig och privat sektor.

Förslag:

- För att accelerera livscykelhanteringen av äldre system och undanröja de värsta riskerna ur ett säkerhetsperspektiv behövs en tillfällig förstärkning av anslag 1:15 över tre år på 4 000 tkr för 2023, 4 000 tkr för 2024 och 2 000 tkr för 2025.
- För att höja lägstanivån i ett tidigare underfinansierat förvaltningsarbete och bibehålla nivå på nyare och kontinuerligt ökande informationsmängder med tillhörande systemstöd behövs en utökning från dagens förvaltningsanslag på 7 800 tkr för 2023, 6 800 tkr för 2024 och 6 800 tkr för 2025. Detta inkluderar behovet av en permanent förstärkning av förvaltningsanslaget om 1 600 tkr för två tjänster per år för att upprätthålla nivån och löpande sköta livscykelhantering och upprätthålla kvaliteten i ett löpande förvaltningsarbete för myndighetens informationsmängder.

- Med den plan som nu lagts för en modern plattform för vatten- och havsmiljöinformation beräknas kostnaden för utveckling och förvaltning till 20 500 tkr för 2023, 17 500 tkr för 2024 och 17 500 tkr för 2025.
- För initiala insatser för lärande och för att utveckla arbetssätt med målsättningen att användandet av nya teknologier som etablerade arbetssätt i verksamheten behövs en nivåhöjning av förvaltningsanslaget med 1 500 tkr för 2023, 1 500 tkr för 2024 och 1 500 tkr för 2025.

Konsekvenser vid utebliven finansiering

Generellt – Risken finns att en otillräcklig finansiering motverkar en utveckling mot generiska och återanvändbara IT-stöd och infrastrukturtjänster för hela verksamheten, för att istället fortsatt bidra till stuprörslösningar inom varje sakområde som finansieras med sakanslag. Det blir också problematiskt att behålla kontinuitet inom verksamheten när förvaltningsanslaget inte räcker till personal för den löpande driften och förvaltningen av informationstillgångar och IT-stöd.

Föråldrade IT-system - Fortsatt höga förvaltningskostnader för föråldrade IT-stöd gör det allt svårare att möta verksamhetens och omvärldens förväntningar utifrån att digitaliseringen nu drivs med ett utifrån- och in perspektiv som kräver moderna och effektivare lösningar. Tiden för utbyte av system och komponenter blir utdragen och förvaltningskostnaderna blir allt svårare att täcka med myndighetens förvaltningsbidrag. Myndigheten kan inte tillmötesgå kraven på informationssäkerhet och svara upp mot en generellt eskalerande hotbild. Hantering av skyddsvärd information som t.ex. djupdata, färskavatten och information om Svensk vattenkraft kan inte ske med tillräcklig säkerhet.

Eftersatt förmåga att förvalta myndighetens informationstillgångar

Olika målgrupper är dagligen beroende av tillgänglig och korrekt information för att upprätthålla rättssäkra beslut. Med en eftersatt förmåga att förvalta myndighetens informationstillgångar bromsas digitaliseringen och en stabil och rättssäker hantering av information vilket kan innebära allvarliga risker för verksamheten.

Möjligheten till att skapa helhetsbilden av vattenmiljön i svensk vatten- och havsförvaltning skjuts på framtiden. Utan ett informationssystem för havsmiljön uppfyller inte Sverige sina åtaganden att genomföra havsmiljödirektivet i svensk havsmiljöförvaltning. Sammantaget innebär det att uppföljning och utvärdering av svenskt akvatiskt miljöarbete försvåras vilket medför att det blir svårare att rationellt arbeta med åtgärder i ett övergripande källa-till-hav-perspektiv.

Nyttja nya digitala möjligheter – Lärande om, och införlivande av nya digitala verktyg tar längre tid och får till följd att HaV:s arbetsmetoder inte utvecklas i takt med omvärlden och regeringens förväntningar. Detta kan påverka vår förmåga att utföra vårt uppdrag på ett effektivt och trovärdigt sätt. Vi får fortsatt förlita oss på engångsinsatser i form av enskilda prototyper, hackaton och liknande innovationsinsatser utan att kunna etablera en långsiktig och varaktig förmåga att nyttja de nya möjligheterna i utförandet av vårt uppdrag.

Fiskerikontroll

I budgetproposition 2021/22:1 har regeringen ökat HaV:s förvaltningsanslag för år 2022 med 12 200 tkr, för 2023 med 13 800 tkr och för 2024 med 16 200 tkr för arbete med förstärkt fiskerikontroll. HaV bedömer att den av regeringen aviserade satsningen behöver permanentas från år 2025.

Utgångspunkten för bedömningen är ett fortsatt behov av utveckling inom en rad områden, vilka beskrivs nedan.

Det finns fortfarande ett långsiktigt utvecklingsbehov utifrån de åtgärder som lämnades i regeringsuppdraget (N2019/02976/FJR) om hur fiskerikontrollen kan förbättras och effektiviseras. I utredningen föreslogs totalt 50 åtgärder varav 35 är myndighetens ansvar. För att säkerställa ett långsiktigt hållbart nyttjande av fiskbestånd och ekosystem kommer behovet av kontroll av fiskets bedrivande ytterligare öka. HaV anser

För närvarande pågår en översyn av EU:s kontrollförordning och revideringen kan med största sannolikhet antas öka fiskerikontrollens omfattning och därmed krav på HaV. Den direktverkande EU-lagstiftningen påverkar myndighetens åtagande. För HaV:s del innebär uppdraget som övergripande ansvarig myndighet för den svenska fiskerikontrollen att tillkommande kontrollkrav som inte regleras hos annan myndighet faller på HaV. Ett sådant uppdrag rör bland annat den spårbarhetskontroll och annan kontroll i försäljnings- och handelsleden av fiskerikontrollskäl som inte faller på Jordbruksverket eller Livsmedelsverket. Myndigheten konstaterar också att det inom det pågående arbetet av revideringen av EU:s kontrollförordning finns förslag avseende krav på kamerabevakning för vissa fartygssegment. Om dessa förslag antas kommer behovet av långsiktigt utvecklingsarbete avseende förmågor och processer inom HaV att öka ytterligare. För HaV medför också inrättandet av fler marina skyddade områden och andra geografiska områden med teknisk reglering av fisket ett ökat beting avseende landbaserad övervakning, uppföljning och kontroll.

Flera av de åtgärder som föreslogs i regeringsuppdraget om förbättrad och effektiviserad fiskerikontroll avser behov av fortsatt utredning och djupare analys. Några av dessa har kunnat påbörjats genom satsningen på fiskerikontroll under budgetåret 2022.

Den fortsatta satsningen bedöms framförallt vara inom kompetensområdena analys-, verksamhets- och processutveckling samt utredningsförmåga. De föreslagna åtgärderna för en utvecklad digital förmåga avseende geografiska referenser bedömer HaV också fortsatt medför ökade kostnader.

Myndighetens arbete med tillgänglighet, drift och support dygnet runt avseende verksamhetskritiska system måste säkerställas liksom en hållbar och långsiktig förvaltning av fiskerikontrollens IT-system.

Mot bakgrund av det som beskrivs ovan och framförallt det alltmer omfattande behovet av både utveckling och förvaltning av landbaserad övervakning, kontroll och uppföljning inom marint skyddade områden, en förväntad reglering och införande av kamerabevakning av vissa fartygssegment samt en kommande revidering och implementering av ny kontrollförordning bedömer HaV att höjningen av förvaltningsanslaget behöver

permanentas från år 2025.

Förslag: Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsanslag förstärks med 16 200 tkr per år från 2025.

Konsekvenser vid utebliven finansiering

Med utebliven finansiering saknar vi resurser att möta den ökade ambitionen på fiskerikontrollens område likväl behövs resurs för att möta konsekvenser av en kommande reviderad kontrollförfordning. Det ökade resursbehovet på området består inte bara av omhändertagande av arbetsuppgifterna i ett utökat uppdrag utan även av resurser för att ställa om organisationen och utveckla nya processer, rutiner och system.

I vår pågående utveckling av fiskerikontrollen frigör vi successivt kapacitet genom effektivisering främst driven av digital utveckling. Detta är dock inte tillräckligt utan mer resurser behöver tillföras i enlighet med behoven som uttrycks ovan.

Fiskereglering och områdesskydd

En ekosystembaserad förvaltning från källa till hav

Vi ser ett fortsatt utökat beting inom vårt arbete med fiskförvaltning. Det omfattar såväl arbetet med att genomföra regleringar som information och regelefterlevnad av desamma. Vårt uppdrag, att utgå från en ekosystemansats i arbetet med fiskets reglering och en ekosystembaserad förvaltning från källa till hav, ställer ökade krav på samordning, dialog och på beaktande av nya kunskapsunderlag.

Inom den nationella förvaltningen utvecklar vi förvaltningen i arbetet med de fem nationella beredningsgrupperna, vilka under 2021 har kompletterats med en utsjögrupp. Vi ser arbetet som ytterligare ett steg mot ekosystembaserad förvaltning där regional och lokal kunskap tas tillvara och gemensamma prioriteringar görs kring behov av översyn av regelverk i våra vattendrag, sjöar, kust- och havsområden. För att säkerställa att våra förvaltningsbeslut leder till avsedd effekt är information om och uppföljning av regelefterlevnad viktig. Tillsammans med bl.a. länsstyrelserna bedriver vi ett utvecklingsarbete inom fisketillsyn. Det är ett arbete där ambitionen behöver höjas inte minst vad gäller utveckling kring rapportering av fisketillsynen, koordinering, vägledning och information. Inom fisketillsyn finns flera kopplingar till pågående arbete med genomförande av strategin för framtidens fiske men även till handlingsplaner inom åtgärdsprogrammet för havsmiljön för åtgärder inom marint skräp. Regler kring märkning och utmärkning behöver ses över för att öka kontrollerbarhet och även bidra till att minska förekomst av förlorade redskap.

Fiskeregleringar i marina skyddade områden

Havs- och vattenmyndigheten fick 2017 ett regeringsuppdrag om fiskereglering i marina skyddade områden, i vilket ytterligare åtgärder skulle identifieras i syfte att nå bevarandemålen i samtliga marina skyddade områden till 2020. Myndigheten arbetar kontinuerligt med frågor kopplat till fiskereglering i marina skyddade områden och det finns

ett pågående intensivt och omfattande arbete kring att se över behov av fiskereglering i marina skyddade områden och införande av åtgärder. Hav har också fått ett regeringsuppdrag om generellt förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden med möjlighet till begränsade undantag i förvaltningsplanen. Här avvaktar vi efter myndighetens rapportering med föreslagna författningsförslag bl.a. på en ändring till fiskeförordningen. I avvaktan på detta arbetar myndigheten med att underlätta genomförande av generellt stopp för bottentrålning i marina skyddade områden, med möjlighet till begränsade undantag i förvaltningsplanen, med syfte att nå bevarandemål i berörda områden.

Arbetet knyter an till övriga delar av fiskeriförvaltningen, exempelvis kontroll. Det är nödvändigt med en effektiv kontroll för att säkerställa regelefterlevnaden och därmed minska risken för överträdelser vilket skulle kunna äventyra bevarandevärdena i området. Myndigheten arbetar kontinuerligt för att utveckla detta arbete, vilket också ökar krav på personella resurser. I ett vidare perspektiv finns tydliga kopplingar även till arbete bland annat inom biologisk mångfald. Åtgärderna bidrar till att uppfylla mål inom EU:s strategi för biologisk mångfald där det särskilt lyfts behov av att effektivt förvalta alla skyddade områden, bland annat genom att vidta bevarandeåtgärder och övervaka dem på lämpligt sätt. För närvarande pågår dessutom en översyn av internationellt överenskomna mål för områdesskydd där krav lyfts på att år 2030 minst 30 % av EU:s land- och havsområden ska skyddas, varav minst 10 % ska ha ett strikt skydd.

Gemensamma fiskeripolitiken och regionalt arbetssätt

Genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken och ett regionalt arbetssätt har ställt ökade krav på medlemsländernas delaktighet. Det gäller inte minst vid beställning av vetenskapligt underlag, analys av förvaltningsförslag, som i arbetet med att utarbeta gemensamma rekommendationer. En annan fråga som påverkat och kommer påverka resursbehov är Storbritanniens utträde ur EU. Vi har noterat betydligt mer komplexa förhandlingar med ett flertal gemensamma bestånd att förvalta mellan EU och Storbritannien, men även en uttolkning av handels- och samarbetsavtalet och det fortsatta arbetet i den speciella kommittén för fiskefrågor som ställer krav på medverkan. Genom handels- och samarbetsavtalet inrättas separata internationella förhandlingar mellan EU och Storbritannien samt en specialiserad kommitté för fiske och ett antal undergrupper. Till många av dessa möten krävs deltagande och underlag från HaV. Ytterligare en konsekvens av Storbritanniens utträde är att de tidigare förhandlingarna mellan EU och Norge delas upp i två separata sammanhang, där en ny runda överläggningar inleds mellan EU, Norge och Storbritannien. Också detta innebär fler möten att bemanna.

Förslag:

Myndigheten bedömer därför att det behövs ett resurstillskott *utöver* den förstärkning som myndigheten fått 2022-2024 till förvaltningsanslaget inom detta område med tre tjänster omfattande 2 400 tkr för 2023 och 2 400 tkr för 2024. HaV föreslår en permanent ökning av anslaget med 2 400 tkr från 2025 för arbetet med fiskförvaltning nationellt och inom ramen för EU. Underlaget baseras på en bedömning av arbetet med regeringsuppdrag avseende fiskereglering i marina skyddade områden, program för återköp av ålfångster, fiskförvaltningskompetens inom NAP-arbetet samt EU-arbetet post-Brexit.

Konsekvenser av uteblivna medel

Vi är fortsatt beroende av ett fåtal experter på fiskeregleringens område och saknar förmåga att omhänderta den ökade ambitionen och det utökade betinget på regleringens område. Vi bedömer att myndigheten kommer att få svårt att genomföra prioriterade översyner av fiskeregleringar. Vi förlorar styrfart i genomförandearbete med påtaglig risk att viktiga förvaltningsbeslut med nytta för miljö i hav och sötvatten inte kan genomföras eller beredas med relevant kunskap och delaktighet från intressenter. Det kommer bl.a. få konsekvenser för möjlighet att genomföra åtgärder som vi lyft i åtgärdsprogrammet för havsmiljön men även för fiskeaktiviteter i BSAP. Vi har genom arbete i nationella beredningsgrupper skapat förväntningar och engagemang på regional och lokal nivå. Det är viktigt att vi fortsatt kan driva det arbetet och visa på resultat. Inom ramen för vårt deltagande i EU-arbetet bedömer vi att det löpande EU-arbetet riskerar att påverkas av resursbrist och singelkompetens, vilket även får negativa konsekvenser för ett fortsatt aktivt deltagande i det regionala arbetet inom EU.

2.2.1 Anslag 1:2 Miljöövervakning m.m.

Förslag:

Havs- och myndigheten föreslår att anslaget tilldelas 206 700 tkr 2023, 246 700 tkr 2024 och 246 700 tkr 2025 enligt tabell 4.

Tabell 4. Förslag till verksamhetens finansiering anslag 1:2.

Anslag 1:2 Miljöövervakning mm	2022 Tilldelat	2023 Förslag	2024 Förslag	2025 Förslag
ap.3 Miljöövervakning mm	191 200	123 700	123 700	123 700
<i>Förstärkning/äskande</i>		80 000	120 000	120 000
ap.5 Bidrag till Swedish Water House	3 000	3 000	3 000	3 000
Summa	194 200	206 700	246 700	246 700

Tabell 4.1 Anslag 1:2 kompletterande tabell.

Äskade medel beräknas användas till följande förstärkningar:

Kravelement	Aktivitet	Förstärkning 2023	Förstärkning 2024 och 2025
Vattendirektivet och Vattenförvaltningsförordningen	Grundvatten, kontrollerande och operativ övervakning	15 000 20 000	15 000 30 000

	Ytvatten, kontrollerande och operativ övervakning		
Havsmiljödirektivet och Havsmiljöförordningen	Ökade bränslekostnader	5 000	5 000
	Övervakning tumlarbifångster	10 000	10 000
Art- och habitatdirektivet samt konventionen om biologisk mångfald (CBD)	Övervakning av habitat och biologisk mångflad	10 000	30 000
IAS-förordningen (Invasiva främmande arter)	Övervakning främmande akvatiska arter	5 000	5 000
Datainsamlings- förordningen (DCF/EU- MAP) och nationell fiskbeståndsövervakning	Ökade bränslekostnader	5 000	5 000
	Bättre täckning i tid och rum	5 000	10 000
Dataförvaltning	Nya och utökade datavärdskap	5 000	10 000
Totalt		80 000	120 000

Genomförande av miljöövervakning

Det behövs och pågår en omställning av den svenska akvatiska övervakningen. Införandet av EUs miljöorienterade direktiv, exempelvis vattendirektivet, havsmiljödirektivet och art- och habitatdirektivet, och dessa direktivs implementering i svensk lagstiftning, samt övergången mot en mer ekosystembaserad förvaltning av miljön, har inneburit en ökad ambitionsnivå för arbetet med förvaltning av den akvatiska miljön, och därmed även för övervakningen. De nya kraven på övervakning skiljer sig väsentligt från tidigare nationella behov, som uppföljning av de svenska miljömålen, vilka legat till grund för utformning av de flesta existerande övervakningsprogrammen. Sverige har med europeiska mått mycket goda vattentillgångar både i sötvatten och marina miljöer, något dock som blir en utmaning när det handlar om förvaltning. Denna omställning tar tid och kräver resurser.

Enligt instruktion ansvarar Havs- och vattenmyndigheten för att "i samråd med Naturvårdsverket fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljökvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljötillståndet inom sitt ansvarsområde". Dessutom ska vi "verka för en hållbar förvaltning av fiskeresurserna och ansvara för att samla in grundläggande information om fiskbestånden samt fisket och annat nyttjande i sjöar, vattendrag och hav".

I det arbete som tar avstamp i myndighetens strategi för akvatisk övervakning har det identifierats över 700 krav på insamling av akvatisk övervakningsdata fördelat på ett 30-tal olika kravställare, i form av bland annat EU-direktiv, förordningar (svenska och europeiska), regionala konventioner, nationella miljömål och andra krav i förvaltningssyfte.

EU-kommissionen har vid ett flertal tillfällen tydliggjort att man anser att den svenska övervakningen av vatten, arter och livsmiljöer inte följer skall-krav. Detta har även tagits upp av flera svenska utredningar (SOU 2017:58 Översyn av miljöövervakningen och SOU 2019:66 En utvecklad vattenförvaltning).

Kraven, inte minst från de förordningar som grundar sig på EU-direktiv, är så pass omfattande och detaljerade att vi fått påpekanden om brister från EU, exempelvis genom s.k. EU-piloter där Sveriges implementering av vattendirektivet klandrats (se faktaruta).

EU-piloter:

M2020/01951 om hur de nationella systemen för säkerställande av efterlevnad fungerar i förhållande till vattendirektivet (EUP(2020)9800)

M2021/00534 om genomförande av vattendirektivet 2000/60/EG – brister som identifierats i kommissionens bedömning av den andra cykelns förvaltningsplaner för avrinningsdistrikt (EUP(2021)9898).

Även Havs- och vattenmyndighetens bedömning är att dagens samlade svenska akvatiska miljöövervakning inte uppfyller lagkrav och att hela den akvatiska övervakningen är i behov av en omställning.

Den förstärkning av myndighetens del av anslag 1:2 Miljöövervakning m.m. på totalt 90 000 tkr som tillkom under 2019-2021 har betytt att vi på ett helt annat sätt än tidigare år kunnat utveckla, testa och implementera nya metoder för övervakning samt inte minst utveckla nya övervakningsprogram som täckt upp för en del av de brister som tidigare konstaterats. Efter hand har nya och förbättrade övervakningsprogram kunnat sjasättas och övergått i löpande, långsiktig övervakning. Förstärkningen har alltså kunnat användas till att utveckla och sätta igång ny och bättre övervakning för att bättre leva upp till omgivningens krav och förväntningar på det kunskapsunderlag vi ställer till förfogande. Dock återstår det fortfarande omfattande brister.

Huvudsakliga brister och behov inom miljöövervakningen

Brister i övervakning av grundvatten, sjöar och vattendrag följer framförallt av kraven på övervakning som utgår ifrån implementeringen av vattendirektivet och art- och habitatdirektivet. Det handlar dels om utökning av kontrollerande övervakning (beskriver allmän status, underlag för framtagande av bedömningsgrunder för statusklassificering) i påverkade områden och biogeografisk uppföljning (Tabell 5). Störst är bristerna inom övervakning av miljögifter, biologi och hydromorfologi. Vidare finns brister i undersökande övervakning (utreder orsaken till att miljökvalitetsnormer inte uppnås, och vid olyckor) och övervakning av områden skyddade för uttag av dricksvatten. Ovan nämnda övervakning behöver finansieras med statliga medel. Till detta tillkommer behov av så kallad operativ övervakning (fastställer status i enskilda vattenförekomster och följer upp förändringar i status till följd av åtgärdsprogram). Det är dock oklart hur denna övervakning bör finansieras. Viktigt att detta utreds så att övervakningen kan säkerställas.

Miljöövervakningen i kustvatten och utsjöområden ger viktiga underlag till uppföljning av de nationella miljömålen. Data ska även bidra till uppföljning av storskaliga förändringar, vara underlag för åtgärder och för långsiktigt hållbar förvaltning av biologisk mångfald, vatten- och fiskeresurser. Miljöinformationen utgör viktiga underlag vid rapportering enligt flera EU-direktiv (art- och habitatdirektivet, vattendirektivet och havsmiljödirektivet), internationell rapportering (Ospar, Helcom, Ices, EEA och FN). Utifrån krav som följer av vattendirektivet finns brister i framförallt kontrollerande och operativ övervakning i kusten. Detta gäller framförallt miljögifter, biologi och hydromorfologi.

Vi upplever också en fördyring av havsmiljö- och fiskeresursövervakningen i och med att det nya forskningsfartyget Svea tagits i bruk. Svea som plattform ger helt nya möjligheter till datainsamling och koordinering med satellitbaserad övervakning, men innebär en ökad grundkostnad för våra utförare. Stora och ökande kostnader för det förnybara HVO-bränslet utgör en allt mer överhängande riskfaktor. Under 2022 beräknar SLU att drivmedelskostnaderna för HVO ökar med upp mot 11 mnkr för Svea. Detta innebär en betydande kostnadsökning för fartygets användare, främst SLU Aqua och SMHI, vilka båda är helt beroende av anslag från Havs- och vattenmyndigheten för denna verksamhet. Under 2022 kommer effekterna av den ökade kostnaden att mildras genom inblandning av den betydligt billigare marindieseln i HVO:

För art- och habitatdirektivet kommer nya juridiska krav på återställning av biodiversiteten i en ny EU-förordning den 23 mars 2022, och dessa kommer att innebära kraftigt ökade krav på medlemsstaterna att övervaka både biodiversitet och habitat, och att vidta åtgärder för att återställa biodiversiteten inom sitt territorium. Sannolikt kommer en transformativ förändring av hela denna övervakning att ske de närmaste åren, i och med att mätbara mål och delmål ska sättas upp för den biologiska mångfalden – vilket oundvikligen leder till en förändrad och utökad övervakningsinsats.

Det första delmålet i Havs- och vattenmyndighetens och Statens jordbruksverks gemensamma strategi Framtidens fiske är "Kunskapen om de akvatiska ekosystemen har ökat". Där efterfrågas utökad kunskap om våra akvatiska ekosystem och ekosystemtjänster och hur fiske och vattenbruk påverkar såväl ekosystemet i stort som enskilda bestånd. Sådan kunskap behövs inte bara på nationell, utan även på regional och lokal nivå. Andra viktiga områden på vilka kunskapen behöver förbättras är hälsoläget hos vilda akvatiska organismer och risker med invasiva arter.

För att uppfylla de krav som ställs finns framför allt ett stort behov av att utöka övervakningen för att få en bättre geografisk och temporal täckning. Det finns också ett särskilt behov att kompensera för den minskade fiskeriberoende datainsamlingen till följd av att yrkesfisket minskar i omfattning. Utöver det finns behov om att kunna utveckla datainsamlingen, exempelvis metodutveckling.

Förvaltningen av data är en annan del som behöver vidareutvecklas inom flera områden. Med ökade krav och nya typer av data följer att datahantering och datavärdskap behöver utvecklas och/eller utökas. Detta gäller samtliga områden där data samlas in.

Havs- och vattenmyndigheten stödjer och ser positivt på Sjöfartsverkets, Lantmäteriets och SGUs gemensamma äskande kopplat till ett kustzonskarteringsuppdrag då denna aktivitet stödjer den nationella geodatastrategin som gemensamt tagits fram av Geodatarådet, samt bedöms kunna skapa stora nyttor inom ramen för vårt ansvarsområde och

myndighetsuppdrag. HaV ser ett behov att dessa data tillhandahålls som öppna data där så är möjligt med hänsyn till sekretess. Detta för att effektivt kunna tillgodose myndighetens förvaltningsuppdrag och andra angelägna nationella behov såsom klimatanpassning samt de ambitionerna som uttrycks inom speciellt FN:s dekad för havsforskning.

Tabell 5. Åtgärdade och kvarvarande brister i Sveriges övervakning av den akvatiska miljön

Viktiga kravelement	Förbättringar som skett senare år	Viktiga kvarvarande brister	Uppskattat kostnadsunderskott per år	Risker
Vattendirektivet och Vattenförvaltningsförordningen	Kartläggning av övervakningsbehov, utökad kontrollerande och operativ övervakning i grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.	Övervakning i framförallt påverkade områden.	<i>Grundvatten:</i> 3,3 mnkr kontrollerande övervakning, 54 mnkr operativ övervakning, 1,5-6 mnkr nivåmätningar 6 mnkr övrigt grundvatten <i>Ytvatten:</i> Min. 100 mnkr kontrollerande övervakning, Min.150 milj operativ övervakning	EU-piloter som kan leda till formella överträdelse ärenden och böter
Havsmiljödirektivet och Havsmiljöförordningen	Övervakning av buller under uppbyggnad	Övervakning av marint skräp, impulsivt buller, bifångst av tumlare m.m.	6 mnkr i ökade bränslekostnader (HVO) 30 mnkr för regelbunden övervakning, inkl, tumlarbifångster	Överträdelse ärende om vi inte får igång övervakning av bifångst av tumlare
Art- och habitatdirektivet samt konventionen om biologisk mångfald (CBD)	Övervakning grunda marina områden under utveckling	Stor del av övervakningen saknas	100-200 mnkr beroende på ambitionsnivå på EU-förordningen 23/3	Rättsligt bindande krav som ej uppfylls
IAS-förordningen (Invasiva främmande arter)	Övervakning i hotspots (hamnar) Övervakning med miljö-DNA (e-DNA)	Övervakning invasiva främmande arter	20-30 mnkr för övervakning av ett flertal främmande arter	Spridning av invasiva främmande arter

Datainsamlings-förordningen (DCF/EU-MAP) och nationell fiskbestånds-övervakning	Hälsöövervakning vild fisk	Bättre geografisk täckning	6 mnkr i ökade bränslekostnader (HVO) 40 mnkr för bättre täckning i rum och tid	Förordningskrav kan ej uppfyllas pga fördyringar
Dataförvaltning	Stationsregister, Datavärdskap för bild och video under uppbyggnad	Nya och utökade datavärdskap inom flera områden	20 mnkr/år	Insamlad data förvaltas fel och blir inte tillgänglig

Havs- och vattenmyndigheten bedömer att anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m. behöver ligga kvar på minst nuvarande nivå, över 200 miljoner/år, under 2023 för att kunna slutföra pågående utvecklingsarbete. Efter hand övergår delar av det nyutvecklade i löpande övervakning, en process som redan startat. För att kunna uppfylla kraven på övervakning behöver den statliga finansieringen sedan successivt öka. Havs- och vattenmyndigheten uppskattar att det rör sig om en statlig finansiering minst i storleksordningen 400 miljoner kronor per år. Detta förutsätter att finansiering av operativ övervakning enligt vattenförvaltningen säkerställts på annat sätt och att myndigheten har tillräcklig bemanning för att kunna hantera ökade anslag.

Sammantaget betyder ovanstående resonemang att behoven inom miljöövervakningen är väsentligt större än de medel vi just nu har till vårt förfogande. Den förstärkning vi fått i anslaget går alltså inte till temporära utvecklingsprojekt, utan dessa måste, när de är färdiga, växlas över till löpande och långsiktiga övervakningsprogram.

Konsekvenser av utebliven finansiering

De största konsekvenserna av utebliven utökning av medel till övervakningen bedöms vara bristande underlag för förvaltningen av Sveriges vatten och därmed risk för att uppsatta mål om miljötillstånd inte uppnås. Detta är negativt för miljön men även för tredje part såsom verksamhetsutövare och allmänhet. Brist på information om miljötillståndet har bland annat blivit tydligt i arbetet med genomförande av en nationell plan för moderna miljövillkor för vattenkraften. Utebliven förstärkning leder vidare till:

- Fortsatta brister i datainsamling avseende nationellt förvaltade fiskarter, vilket leder till det inte finns tillräckliga förutsättningar för en ekosystembaserad förvaltning som möjliggör fördelning och nyttjande av resurserna.
- Fortsatta omfattande brister i uppfyllande av krav på övervakning enligt främst vattendirektivet och art- och habitatdirektivet, men även havsmiljödirektivet. Havs- och vattenmyndigheten bedömer att det dessutom finns en överhängande risk att Sverige får överträdelseärenden hos EU om inte övervakningen byggs ut. EU antog 2021 en nollinje, där avvikelser från kraven i direktiven inte tolereras.
- För förvaltningen blir de underlag som krävs för en hållbar utveckling bristfälliga. Omställningen kan inte genomföras på det sätt som är nödvändigt för politiska beslut, miljöförbättrande åtgärder och miljöprövning. Den gröna omställningen kan

inte genomföras och återställningsansatsen, att återställa vattenmiljön till god status, kan inte genomföras. För fiskförvaltningen finns både en stor risk att tillståndsgivningen inte kan ske och att det leder till ett underutnyttjande av resurser inom fisket. I värsta fall leder det till motsatsen, utfiskning och överutnyttjande av bestånd.

- Om anslaget återgår till de nivåer som gällde före förstärkningen skulle det innebära att det påbörjade arbetet med en omställning och utökning av dagens miljöövervakning kommer att kraftigt bromsas in. Det innebär även att det genomförda arbetet inte kommer att kunna omsättas i en reviderad och utökad löpande övervakning samt att dataförvaltningen inte kan utvecklas vidare.

2.2.2 Bemyndigande för anslag 1:2 Miljöövervakning m.m.

Förslag:

Myndigheten föreslår en bemyndiganderam enligt tabell 6.

Tabell 6. Förslag till bemyndigande för anslag 1:2 Miljöövervakning.

ap. 3	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkn.	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.	2026 Beräkn.
Ingående åtaganden	61 982	70 991	80 000			
+ Nya åtaganden	48 647	79 297	30 000			
- Infriade åtagande	-39 638	-70 288	-30 000	-30 000	- 30 000	- 20 000
Utgående åtaganden vid årets slut	70 991	80 000	80 000			
Tilldelade/förslagen bemyndiganderam	80 000	80 000	80 000			

Den utökade bemyndiganderamen vi fick 2020 gav oss större möjligheter att skriva fleråriga överenskommelser och avtal, vilket har gynnat både oss och våra utförare och gjort att vi kunnat arbeta effektivare inom ramen för det tilldelade förvaltningsanslaget. Efterhand överför vi mer och mer av den utveckling och de pilotundersökningar som nu pågår till den löpande övervakningen och till den löpande förvaltningen av data. Vi strävar efter fleråriga åtaganden till våra utförare, vilket kräver ett relativt stort bemyndigande och långsiktighet i bemyndiganderamen.

Av Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2022 framgår att Havs- och vattenmyndigheten får utnyttja ett bemyndigande om maximalt 80 000 tkr för anslagspost, ap.3.

2.3.1 Anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Förslag:

Myndigheten föreslår sammantaget att anslag 1:4 ap.7 ökas med 15 000 tkr för 2023, 15 000 tkr för 2024 och 15 000 tkr 2025 för arbete med vraksanering.

Tabell 7. Förslag till verksamhetens finansiering av anslag 1:4

Anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	2022 Tilldelat	2023 Förslag	2024 Förslag	2025 Förslag
ap.7 Sanering o återställ – sanering vrak	60 000	45 000	45 000	25 000
<i>Förstärkning/äskande</i>		15 000	15 000	15 000
Summa	60 000	60 000	60 000	40 000

Genomförande av vraksanering och insamling och återvinning fiskeredskap och fritidsbåtar

Anslagsposten får användas för att finansiera undersökningar och saneringar av vrak som är särskilt angelägna ut risksynpunkt. Dessutom får under 2022 högst 20 000 tkr av tilldelade medel användas för att genomföra uppdrag om insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar. Regeringen har i budgetproposition 2021/22:1 föreslagit samma belopp för 2023 och 2024 vardera år.

I budgetunderlaget för 2018–2020 lyfte Havs- och vattenmyndigheten fram behovet av medel för vraksanering. Behovet beräknades till 25 000 tkr årligen under de kommande tio åren vilket regeringen hörsammade i budgetproposition 2017/18:1 med en satsning om 25 000 tkr/år fram till och med 2027.

Myndigheten har dragit flera lärdomar av arbetet från och med 2018 och prioritering av saneringsobjekt genomförs utifrån miljöriskbedömning för miljöfarliga vrak. Kostnaderna för sanering av miljöfarliga vrak är starkt beroende av val av vrak samt genomförande av utredningar och förundersökningar. I det inledande arbetet från 2018 har vi identifierat ett behov av att utreda och sanera vrak som överstiger det årliga anslaget inklusive utrymmet i bemyndiganderamen. De vrak som utgör den största miljörisken innehåller större volymer olja och befinner sig ofta på stora djup. Detta medför högre kostnader för att tömma dem på olja, varför myndigheten begär en förstärkning av budget för verksamheten. Havs- och vattenmyndigheten arbetar med ca 300 vrak som kan innehålla olja och där 30-talet vrak i Sjöfartsverkets regeringsuppdrag är klassade som akut miljöfarliga. Vraken återfinns från Strömstad på västkusten till Gävle på ostkusten. Förutom detta genomför vi också

undersökningar med sanering i ett dumpningsområde från andra världskriget för vrak, ca 23-38 nautiska mil väster om ön Måseskär på västkusten. Här återfinns 28 vrak i ett djupområde (180-250 meter) där vraken innehåller okända mängder av dumpade kemiska stridsmedel.

Inom ramen för ap. 7 planeras arbete med vraksanering för åren 2023-2025 enligt följande:

År 2023: Sanering av vraken Malmi och Immen I är planerade att genomföras under detta år. Vraken ligger på stora djup som sätter höga krav på teknik och säkerhet. 2024-2025: Sanering av vraken Harburg, Mundogas och Nynäs I är planerade att genomföras. Ytterligare underundersökningar av oljeförekomst och saneringsåtgärder av enskilda vrak kommer att föranleda ökade kostnader under åren. För att säkerställa vraksaneringsplanen och dess utförande inklusive riskbedömningar och analyser av juridiska aspekter samt fördjupad miljöriskanalys av miljöfarliga vrak på den så kallade 300-listan äskas därför ytterligare medel. För 2023-2025 äskas en förstärkning med 15 000 tkr per år för förundersökningar och saneringar av enskilda vrak. Arbetet med insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar planeras att genomföras enligt plan utifrån föreslagen tilldelning enligt budgetproposition 2021/22:1.

Konsekvenser av utebliven finansiering

En utebliven finansiering under detta anslag skulle innebära att de mest miljöfarliga vraken inte kan bli sanerade. Detta innebär i sin tur att dessa vrak ligger kvar på havsbotten och utgör en akut miljöfara. Vissa av dessa vrak läcker redan olja episodiskt. Utebliven finansiering för projektet med insamling och återvinning av fiskeredskap och fritidsbåtar innebär att förlorade fiskeredskap kommer ligga kvar på havsbotten och spökfiska och övergivna fritidsbåtar och fiskeredskap bidra till problematiken med plast och mikroplast i miljön

2.3.2 Bemyndigande för anslag 1:4 Sanering och återställande av förorenade områden

Förslag:

Havs- och vattenmyndigheten föreslår en bemyndiganderam enligt tabell 8

Tabell 8. Förslag till bemyndigande för anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

ap. 7	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkn.	2024 Beräkn.	2025 Beräknat
Ingående åtaganden	5 600	27 342	30 000		
+ Nya åtaganden	27 342	30 000	10 000		
- Infriade åtagande	-5 600	-27 342	- 10 000	-15 000	-15 000

Utegående åtaganden vid årets slut	27 342	30 000	30 000		
Tilldelade/förslagen bemyndiganderam	30 000	30 000	30 000		

Enligt regleringsbrevet får Havs- och vattenmyndigheten utnyttja ett bemyndigande med maximalt 30 000 tkr. Myndighetens arbete med att ta fram ramavtal för upphandling av vraksanering och övriga rutiner och erfarenheter i projektet har möjliggjort att saneringstakten har ökat under efterföljande år.

Myndigheten färdigställde ett underlag för prioritering av vrak under 2018 som stöd för att påbörja saneringen under den kommande bemyndigandeperioden. HaV eftersträvar flerårskontrakt för perioden i fråga. Vraksanering görs enklast och billigast på sommarhalvåret, men för att kunna sanera större vrak fullt ut behöver arbetet kunna utföras under två eller i vissa fall fler säsonger än så. Utöver det kan myndigheten beställa sanering av flera vrak under en längre tidsperiod. En beställning som avser flera år gör det också lättare att få konkurrenskraftiga avtal med utförare av uppdraget.

2.4.1 Anslag 1:5 Miljöforskning

Anslaget får bl.a. användas för att finansiera forskning till stöd för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete.

Förslag: Myndigheten stödjer Naturvårdsverkets äskande för perioden 2023 – 2025.

Förstärkning av miljöforskningsanslaget

Miljöforskningsanslaget bereds i nära samverkan mellan Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten och utlysningarna fokuserar på de, för myndigheterna, särskilt viktiga och aktuella forskningsområden som behövs som stöd till förvaltningen.

Miljöforskningsanslaget är unikt i det avseendet och vi ser ett fortsatt behov av att detta anslag behåller sin särart i förhållande till andra forskningsanslag samt att det förstärks så att fler behov kan tillgodoses och takten i myndigheternas miljöarbete kan öka. I nuvarande bedömning beräknas inget av de vattenrelaterade nationella miljökvalitetsmålen nås till 2030. Bedömningen är att både takt och omfattning på åtgärder måste öka. Forskning fyller här en viktig funktion genom att fylla centrala kunskapsluckor och därmed höja både effektiviteten och kvaliteten i det arbete som görs. Miljöforskningsanslaget har legat på en konstant nivå under ett flertal år trots de utökade behoven. En uppräknig av anslaget är därför försvarbar för att vi ska kunna möta de samhällsutmaningar vi står inför och kunna nå våra miljömål.

För att Miljöforskningsanslaget ska nyttjas optimalt sker även en tät samverkan med övriga forskningsfinansiärer för att säkerställa avgränsningar och identifiera eventuella synergier. Då Havs- och vattenmyndigheten arbetar brett utifrån källa-till-hav-perspektivet med ekosystembaserad förvaltning så för vi kontinuerligt dialog med forskningsfinansiärer för att lyfta förvaltningens forskningsbehov och stimulera satsningar som ligger i linje med våra behov. Det finns ett ökat behov av samordning mellan myndigheter med forskningsanslag för att stärka samtliga myndigheters nyttjande av sina respektive anslag. Havs- och vattenmyndigheten deltar exempelvis i Formas Nationella Forskningsprogram om Klimat samt Hav och Vatten, där besluten fattas av Formas forskarråd, men där HaV deltar i beredning och framtagande av utlysningförslag.

Miljöforskningsanslaget fyller även ett viktigt behov i den fortsatta utvecklingen av myndigheternas miljöövervakning. Det finns idag stora kunskapsgap om hur nya tekniker för insamling av miljöinformation, exempelvis fjärranalys från satellit och drönare, eDNA eller medborgarforskning, samt nya sätt att analysera informationen, exempelvis med hjälp av AI, kan omsättas i konkreta förvaltningsnyttor. Här vill vi även trycka på vikten att den insamlade miljöinformationen förvaltas långsiktigt och tillgängliggörs öppet och effektivt för att skapa störst möjliga nyttor för miljön och samhället.

För att forskningen ska komma både myndigheterna och samhället tillgodo och främja utveckling krävs en strategisk och koordinerad kommunikation av forskningsresultat och pågående projekt. De kommunikationsinsatser som gjorts inom Miljöforskningsanslaget har fått stort genomslag och behov finns därför att ytterligare stärka denna del framöver om budgeten så tillåter.

Konsekvenser vid utebliven finansiering

En utebliven förstärkning av miljöforskningsanslaget kommer att få konsekvenser för myndighetens förmåga att hantera komplexa miljöproblem i kust- och havsområden och det långsiktiga arbetet för en ekosystembaserad förvaltning av akvatiska resurser. Utan förstärkning får vi inte heller det underlag som behövs för att höja kvalitén och effektiviteten i arbetet med att nå miljömålen till 2030. Ett förändrat klimat ställer nya krav på kunskap om vattenresurser som helhet vilket kräver nya forskningssatsningar för att ha tillgång till rätt kunskap i rätt tid. Här kan vi inte förlita oss på tidigare erfarenhet och forskningsresultat. Vi ser vidare risker med att svenska myndigheter inte har rätt kompetens och kunskap vid den omfattande omprövningen och miljöanpassning av svensk vattenkraft som nu inleds.

2.5.1 Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljön

Förslag:

Havs- och vattenmyndigheten föreslår att anslaget tilldelas 1 286 656 tkr 2023, 1 286 656 tkr 2024 och 1 336 656 tkr 2025 enligt tabell 8. HaV bedömer att anslaget åtminstone behöver ligga kvar på samma nivå som för 2022 och har därför i sitt äskande för 2023-2025 utgått från 2022 års nivå. Därutöver redogör HaV för ett ökat behov för tre prioriterade områden vilka sammanfattas i tabell 9.

Tabell 9. Förslag till verksamhetens finansiering anslag 1:11 ap. 2

Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ap. 2	2022 Tilldelat	2023 Förslag	2024 Förslag	2025 Förslag
Disponeras av Havs- och vattenmyndigheten ap. 2 (enligt Hermes)	1 129 565	875 565	875 565	652 565
Äskande för att nå upp till 2022 års nivå		254 091**	254 091**	477 091**
<i>Delsumma:</i>		1 129 656*	1 129 656*	1 129 656*
Äskande utöver 2022 års nivå		157 000	157 000	207 000
Summa		1 286 656	1 286 656	1 336 656

*Tilldelad anslagsnivå ap. 2 för 2022.

**Specificering av äskandena i tabell 10.1

Tabell 10. Sammanfattning av förslag till förstärkt finansiering anslag 1:11 ap. 2

Anslag 1:11 Åtgärder havs- och vattenmiljö	2023 förslag	2024 förslag	2025 förslag
Akvatiskt områdesskydd	70 000	70 000	70 000
Invasiva främmande arter	50 000	50 000	100 000
Genomförande av åtgärder i ÅPH 2022-2027 havsmiljöförordningen	37 000	37 000	37 000
Summa	157 000	157 000	207 000

Tabell 10.1

Anslag 1:11 Åtgärder havs- och vattenmiljö	2023 förslag	2024 förslag	2025 förslag
Nationell plan omprövning av vattenkraften	90 000	90 000	90 000
Vattenhushållning	70 000	70 000	70 000
LOVA	50 891	50 891	273 891
Övergödning	43 200	43 200	43 200
Summa	254 091	254 091	477 091

I takt med en framtida minskning av anslag 1:11 påverkas olika poster i enlighet med tabellen ovan.

- Arbetet med nationell plan för moderna miljövillkor i vattenkraften är av avgörande betydelse för att uppnå miljömålet Levande sjöar och vattendrag, där en finansiering om ca 90 000 tkr årligen bedöms nödvändigt.
- Likaså bedömer vi att en finansiering om 70 000 tkr årligen även är nödvändig för arbetet avseende åtgärder för vattenhushållning. Arbetet behöver bedrivas långsiktigt för största möjliga effektivitet.
- Samma typ av förutsättningar gäller LOVA som vi bedömer har fortsatt behov av finansiering till förmån för bevarande av utfört arbete men även till förmån för framtida arbete.
- Övergödning är även den likt de tidigare nämnda områdena beroende av fortsatt stabil finansiering till förmån för uppfyllande av mål och tillvaratagande av upparbetade kanaler. Cirka 43 000 tkr årligen bedöms som saknat finansieringsutrymme mellan 2023 och 2025.

Anslagets ändamål

Anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljön är ett mycket viktigt verktyg för genomförande av regeringens sammanhållna politik för sjöar, vattendrag och hav. Genom anslaget stöds det nationella genomförandet av vattendirektivet, havsmiljödirektivet, EU:s Östersjöstrategi, Helcom Baltic Sea Action Plan, Ospars Strategi för miljön i Nordostatlanten där Västerhavet innefattas, habitatdirektivet, miljömålsarbetet samt genomförandet av havsplaneringsdirektivet. Anslaget har också väsentlig betydelse för genomförandet av friluftslivsmålen och Agenda 2030.

Anslaget får användas för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder.

Anslaget finansierar genomförandet av en rad olika förordningar:

- förordningen (2004:660) med bestämmelser om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön.
- förordning (2010:1341) med bestämmelser om förvaltning av kvaliteten på havsmiljön.
- förordning (2015:400) med bestämmelser om havsplanering
- förordningen (2009:381) med bestämmelser om statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt.
- förordningen (1982:840) med bestämmelser om statsbidrag till kalkning av sjöar och vattendrag.
- förordningen (1998:1343) med bestämmelser om stöd till fiskevården.

rådets förordning (EG)nr 199/2008 av den 25 februari 2008 med bestämmelser om insamling, förvaltning och utnyttjande av uppgifter inom fiskerisektorn och till stöd för vetenskapliga utlåtanden rörande den gemensamma fiskeripolitiken.

Skälen för myndighetens äskande upp till 2022 års nivå

Av tabellverket i Hermes och budgetproposition 2021/22:1 framgår att anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö kommer att minska till 872 565 år 2023 och 2024. År 2025 föreslås anslaget minska ytterligare till 651 565 tkr.

Den föreslagna anslagsminskningen kommer att innebära betydande förändringar i vad myndigheten har möjlighet att genomföra, och i förlängningen länsstyrelsernas och andra myndigheters möjligheter när det gäller förordningsstyrt åtgärdsarbetet inom havs- och vattenmiljön och medför enligt myndighetens bedömning att de havs- och vattenrelaterade miljö kvalitetsmålen kommer bli ännu svårare att nå.

Anslagsminskningen kommer även att minska förutsättningarna för Sveriges genomförande av Agenda 2030. Kraftfulla åtgärder för att nå hållbarhetsmålen rent vatten och sanitet för alla (SDG6), hav och marina resurser (SDG14) och ekosystem och biologisk mångfald (SDG15) är en förutsättning för att nå alla andra hållbarhetsmål och att leva upp till ambitionen av Agenda 2030.

Åtgärdsarbetet för en bättre vatten- och havsmiljö är långsiktigt och kräver ofta insatser under lång tid för att resultera i förbättringar i miljön. Detta förutsätter en långsiktig och trygg finansiering. Med kraftigt neddragna åtgärdsmedel kommer åtgärdsarbetet inte kunna fortsätta i samma takt och omfattning. Dessutom kan pågående åtgärder behöva avbrytas i förtid vilket skulle innebära att gjorda investeringar i förbättrad miljö riskeras att gå förlorade. Anslagets användning framgår mer i detalj i de rapporten om användningen av anslaget som HaV lämnar till regeringen varje år. Den senaste för 2020 (Användning av anslag 1:11 under 2020).

De områden som främst skulle påverkas av ett minskat anslag om det antas att 2022 års villkor i HaV:s regleringsbrev för 2022 är oförändrade är,

- Kalkning av sjöar och vattendrag.
- Datainsamling (DCF) och kunskapsunderlag för genomförande av den gemensamma fiskeripolitiken
- Länsstyrelsernas arbete med områdesskydd, fiskevård och hotade arter.
- Genomförandet av havsmiljödirektivet och regionalt konventionsarbete.
- Nationell plan omprövning av vattenkraften
- Medfinansiering av EU-finansierad verksamhet såsom LIFE-projekt och datainsamling inom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF)

Den största andelen av medlen till länsstyrelserna ges för arbete med *kalkning, fiskevård, åtgärdsprogram för hotade arter, lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) och invasiva främmande arter*. Enbart det sk samlade länsstyrelsebeslutet inklusive LOVA-medel uppgår i år till 507 000 tkr. Länsstyrelserna tillsammans med kommuner och andra organisationer är viktiga parter i det regionala och lokala åtgärdsarbetet. Det är ofta på regional och lokal nivå kunskap finns om miljötillstånd och åtgärdsbehov. Anslaget har således stor betydelse för åtgärdsarbetet på regional och lokal nivå men bidrar också till sysselsättningen. Havs- och vattenmyndigheten roll som nationell myndighet är att verka för kopplingen till nationella mål och internationella åtaganden och utifrån dessa bidra med strategisk vägledning och prioriteringar.

Utöver länsstyrelserna är Sveriges Lantbruksuniversitet den största mottagaren av medel. Medlen nyttjas bland annat för arbete med kalkningseffektuppföljning (IKEU), selektiva redskap, *Sveriges Nationella datainsamlingsprogram på fiskets område (DCF)*, rådgivning och uppföljning samt datainsamling inom Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF). Resultaten utgör underlag för myndighetens bedömning i en rad frågor. En minskning av 1:11-anslaget kommer att direkt få återverkningar på den viktiga forskningsverksamhet som SLU bedriver när det gäller vår akvatiska miljö, samt den kompetens som byggs upp. Deras finansiering behöver därför komma från annat håll.

Havs- och vattenmyndigheten har huvudansvaret för att *havsmiljödirektivet* genomförs i Sverige och tar fram åtgärdsprogram, föreskrifter, vägledning och utvärderar miljöstatus. Det finns ingen annan svensk myndighet som är ansvarig för detta genomförande. Detta arbete bedömer myndigheten som viktigt att fortsatt kunna prioritera högt. Ett minskat anslag därmed att betydligt försvåra och försena genomförandet av de åtgärder som HaV föreslagit.

Det är viktigt att poängtera att en del av de *EU-fonder* från vilka myndigheten och andra myndigheter söker bidrag, kräver nationell medfinansiering. När det t.ex. gäller datainsamlingen (datainsamlingsförordningen EU 1999/2008) som vi måste genomföra och där SLU är en utförare, sker den nationella medfinansieringen helt och hållet från anslag 1:11. Det kommer därför bli problematiskt att genomföra EU-reglerat arbete om möjligheterna till medfinansiering minskar.

Mellan 2019 och 2020 har regeringens satsning på LOVA ökat kraftigt och i budgetproposition 2021/22:1 förstärkte regeringen anslaget med 100 000 tkr för 2022 och 2023 och med 150 000 tkr för 2024. Mycket av detta arbete är långsiktigt och ger effekter på lång sikt, men där gjorda investeringar i förbättrad miljö riskeras att gå förlorade om inte nuvarande nivå kan bibehållas. HaV förordar därför en fortsatt satsning av LOVA i enlighet med regeringens förslag för år 2024 i budgetproposition 2021/22:1.

Avseende *åtgärder för vattenhushållning* har länsstyrelserna under de fyra år som medel betalats ut byggt upp en väl fungerande organisation att hantera stödet och fördela det till de mest relevanta projekten. Över 450 projekt har fått stöd 2019-2021. Framför allt är det kommuner och kommunala va-bolag, men även några föreningar och företag, som har fått medel. En mindre del har använts av länsstyrelserna själva för arbete med att långsiktigt säkra vattenförsörjningen, främst för att ta fram regionala vattenförsörjningsplaner, samt att administrera stödet. Intresset för stödet är stort vilket tyder på att det finns ett stort behov och det gäller både stora och små kommuner.

HaV anser att det finns stora utmaningar för en trygg, säker och klimatanpassad dricksvattenförsörjning. Det nya dricksvattendirektivet som ska vara infört i svenskt lagstiftning från 1 jan 2023 kommer att medföra ökade krav på kommunerna att utveckla arbetet med bättre övervakning, minskat vattenläckage, skydd av vattenresurserna mm. HaV föreslår därför ett fortsatt stöd till åtgärder för vattenhushållning så att detta kan fortsätta även efter 2022.

Arbetet med nationell plan för moderna miljövillkor i vattenkraften. Vattenkraft är vårt mest utbredda påverkanstryck på vattenförekomster i sjöar och vattendrag och är därmed av avgörande betydelse för att uppnå miljömålet Levande sjöar och vattendrag.

Genomförandet av den nationella planen för moderna miljövillkor i vattenkraften kommer att 32/42 vara en stark drivkraft för öka åtgärdsarbetet och stärka miljötillståndet samtidigt som vattenkraftens viktiga funktion i ett helt förnybart elsystem till 2040 bibehålls. Arbetet kommer att utgå från prövningsgrupper vilket i många fall motsvarar ett avrinningsområde. Kostnaderna för att miljöanpassa vattenkraften har uppskattats av HaV, Vattenmyndigheterna, branschen själv och andra. Uppskattningarna varierar men hamnar ofta i intervallet 10-20 miljarder kr, se t.ex. Energimyndighetens och Havs- och vattenmyndighetens skrivelse "Ett förslag till prövning av vattenkraften" (2015). Genom Vattenkraftens miljöfond har Sverige en unik lösning för att finansiera åtgärderna. Kostnaden för att hantera behovet av åtgärder i vattenmiljön som rör miljöanpassningen av vattenkraften har bedömts uppgå till 90 000 tkr per år. Kostnaden rymms inom årets tilldelning av medel.

Konsekvenser av ett minskat anslag

Miljömålen kommer inte att kunna uppnås då åtgärdsarbetet på många områden kraftigt kommer att stanna upp eller avbrytas. Uppföljningen från 2021 visar att mycket görs för att förbättra miljötillståndet, men att ytterligare åtgärder krävs för att målen ska kunna nås. För Ingen övergödning är arbetet med lokal åtgärdssamordning inom LEVA och åtgärdsfinansiering från havs- och vattenmiljöanslaget viktiga satsningar från året. För

Levande sjöar och vattendrag lyfts den nationella planen för omprövning av vattenkraften som en stark drivkraft i åtgärdsarbetet. Utbyggnad och exploatering i strandzonen påverkar målet negativt. För Hav i balans samt levande kust och skärgård är bildandet av nya marina reservat särskilt positivt. Marint skräp och invasiva arter är ökande hot mot att nå målet.

Akvatiskt områdesskydd - utöver 2022 års nivå

Havs- och vattenmyndighetens anslag 1:11 har under en lång tid varit starkt underdimensionerat i förhållande till behoven vad gäller akvatiskt områdesskydd. För att nå målen om att områdesskyddet ska vara ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt och för att vi framöver ska kunna utveckla en ändamålsenlig, effektiv, adaptiv förvaltning av de områden som vi skyddar så behövs en långsiktig förstärkning av medel till akvatiskt områdesskydd genom en förstärkning av anslag 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljön.

Med HaV:s Ramverk för marint områdesskydd, de två regionala planerna för Bottniska viken och Egentliga Östersjön samt den strategi som finns framtagen för Västerhavet finns goda förutsättningar att bidra till målen för marint områdesskydd. Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet beslutat en nationell strategi för skydd av värdefulla sjö- och vattendragmiljöer. Arbetet med att inrätta skyddade naturområden behöver fortsätta bl.a. för att EU:s biodiversitetsstrategi målsättning om 30% skydd varav 10% strikt skydd till 2030 ska uppnås. Som ett exempel kan nämnas att 30% målet innebär en fördubbling av skyddade områden i marin miljö. För närvarande förhandlas också ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald inom ramen för FN:s konvention för biologisk mångfald (CBD) som innehåller förslag om kraftigt höjd ambitionsnivå avseende områdesskydd. Därutöver behöver arbetet med att säkerställa bevarandevärdena fortsätta, inte minst i Natura 2000-områdena. Vi behöver också arbeta vidare med adaptiv förvaltning och uppföljning för att bevarandevärdena ska bibehållas

Förslag:

För att klara våra åtaganden avseende inrättande, förvaltning och uppföljning av akvatiskt områdesskydd samt åtaganden avseende reglering av fiske och andra aktiviteter som påverkar bevarandevärden i marina skyddade områden behöver myndigheten och länsstyrelserna en långsiktig förstärkning av anslag 1:11 om 70 000 tkr kronor för 2023, 70 000 tkr för 2024 och 70 000 tkr för 2025.

Konsekvenser av uteblivna medel

För att genomföra arbetet så att målen om en ekologiskt representativ, sammanhängande och funktionellt, områdesskydd och för att kunna utveckla en ändamålsenlig, effektiv, adaptiv förvaltning och uppföljning av de områden vi skyddar måste Havs- och vattenmyndigheten tillföras medel för arbete med såväl limniskt som marint områdesskydd.

Detta är också en förutsättning för att uppnå målen i EU:s biodiversitetsstrategi och CBD:s kommande ramverk för biologisk mångfald.

Åtgärder för att motverka invasiva främmande arter - utöver 2022 års nivå

Regeringen har i budgetproposition 2021/22:1 bedömt att det behövs ytterligare insatser för att motverka invasiva främmande arter varför anslaget föreslås ökas med 50 miljoner kronor 2023 och 2024 för detta ändamål. HaV ser att en fortsatt satsning på arbetet behövs också för 2025.

Invasiva främmande arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Av de omkring 2 000 främmande arter som finns i Sverige idag är en fjärdedel potentiellt invasiva, vilket innebär att de kan etablera och föröka sig här och tränga undan inhemska arter. Arterna kan även ha negativa effekter på människors hälsa och kosta samhället stora belopp genom förödande effekter på produktionen inom exempelvis jordbruk, skogsbruk och vattenbruk. Den ökande globala handeln i kombination med klimatförändringar ökar möjligheten för nya främmande arter att komma in och etablera sig i svensk natur. Att motverka invasiva främmande arter är en viktig del i svensk havsförvaltning och vattenförvaltning. Det är också en del i vårt arbete för att uppnå nationella åtaganden såsom miljömålen, men även Sveriges internationella åtaganden inom miljökonventionerna.

Sverige är förbundet genom EU:s IAS-förordning (nr 1143/2014) att hantera de 66 arter som är upptagna på EU:s förteckning, varav minst 14 finns i Sverige. Arbete pågår om EU-listning av ytterligare ca 20 arter. Därtill pågår arbete i Sverige med att ta fram en nationell förteckning som omfattar arter som utgör ett hot mot den biologiska mångfalden, ekosystemtjänster, näringar och människors hälsa i Sverige. Havs- och vattenmyndigheten är ansvarig myndighet för arter som lever i vatten enligt den svenska förordningen om invasiva främmande arter (2018:1939).

Förslag:

Havs- och vattenmyndigheten föreslår att nivån ökas med 50 000 tkr utöver den förstärkning som regeringen gjort i budgetproposition 2021/22:1 under 2023 och 2024 och sedan bibehålls på 100 miljoner kr för 2025. Medlen ska säkerställa att nationell koordinering, bekämpningsåtgärder, utveckling av bekämpningsmetoder, åtgärdsuppföljning, kommunikationsinsatser samt nationell vägledning och tillsynsvägledning kan bedrivas på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Konsekvenser vid utebliven finansiering

Invasiva främmande arter betraktas som ett av de främsta hoten mot biologisk mångfald. Det är angeläget att vi agerar kraftfullt för att motverka introduktion och spridning av invasiva främmande arter i Sverige. De resurser som finns tillgängliga idag på såväl ansvariga nationella myndigheter som de regionala myndigheterna räcker inte till för att kunna genomföra de åtgärder som krävs för att förhindra större framtida kostnader. Om vi

dröjer med insatser kan det komma att få stora samhällskostnader och dessutom medföra betydande negativa konsekvenser på inhemska arter, människors- och djurs hälsa samt på näringsverksamhet, eftersom arter som har hunnit sprida sig är svårare att motverka.

Genomförande av åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH) 2022-2027 under havsmiljöförordningen - utöver 2022 års nivå

I det uppdaterade åtgärdsprogrammet för havsmiljön 2022-2027 har nya åtgärder beslutats som behöver genomföras för att uppnå målet med god miljöstatus i havsmiljön. I några fall kan åtgärden genomföras utan extra finansiering inom anslag 1:11 Åtgärder havs- och vattenmiljö under förutsättning att årets anslagsnivå ligger kvar på samma som för årets. Det finns dock flera åtgärder som kräver extra finansiering för sitt genomförande. HaV vill särskilt lyfta fram några viktiga satsningar under 2023-2025.

De föreslagna satsningar på genomförandet av åtgärder ska användas så att synergier med motsvarande åtgärder i åtgärdsprogrammet för havsmiljön och åtgärdsprogrammen inom vattenförvaltningen utnyttjas. Arbetet med dessa satsningar skall också se till synergier med EU:s Green Deal, EU:s östersjöstrategi och det vidare internationella arbetet inom IMO, CBD samt UNEP/UNEA och Sveriges bidrag till havsdekaden och Agenda 2030.

Satsning på nationell ekosystembaserad havsförvaltning genom tre pilotområden

Stockholms skärgård; Södra Bottenhavet och 8-fjordar (fjordområden kring Tjörn och Orust på västkusten) är av HaV utpekade pilotområden för ekosystembaserad havsförvaltning med ett tydligt fokus på lokal och regional aktörssamverkan, nya kunskapsunderlag och åtgärder. Detta är även en åtgärd under Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027. För att samordna och driva detta arbete vidare krävs en långsiktig finansiering till nya kunskapsunderlag och synteser, medfinansiering och finansiering av lokala projektledare och lokala processledare som stödjer projektledaren på HaV samt kommunikation och informationsinsatser.

Satsning på stöd till skrotning och återvinning av två-taktsmotorer

Förbränningsmotorer av äldre modell, tvåtaktsmekanik och med förgasare, har dålig effektivitet. Enbart 70-80 % av bränslet förbränns i motorn, resterande mängd följer med avgaserna ut i vattenmiljön. Dessa motorer körs oftast på bensin, vilket innehåller en rad farliga ämnen, t.ex. kolväten och polycykliska aromatiska kolväten (PAH:er). Beräkningar visar att ca 5000 - 7000 m³ oförbränt bränsle tillförs årligen den svenska marina miljön på detta sätt. Under de senaste åren har Transportstyrelsen och HaV verkat för att tvåtaktsmotorer byts mot modernare motorer, genom informationskampanjer och möjlighet till skrotningsbidrag genom LOVA (båtklubbar kan få bidrag för kostnader som uppkommer vid skrotningen). Dessa åtgärder har inte lett till någon nämnvärd effekt och därför krävs kraftigare åtgärder. Transportstyrelsen ska nu tillsammans med HaV i en åtgärd genomföra en aktiv utfasning av dessa motorer. HaV och Transportstyrelsen har identifierat att ett

effektivt sätt är en skrotningspremie tillsammans med ett datum för förbud av användning av dessa motorer i svenska vatten. Skrotningspremien bör möjliggöra att ägaren av motorn får en viss ekonomisk kompensation för att man skrotar en motor med stor miljöpåverkan, men som ändå har ett visst ekonomiskt värde.

Regeringsuppdragen om BSAP och NEAES: Satsning på havsregionalt åtgärdsarbete i Östersjön och Nordsjön

De beslutade BSAP och NEAES (2021) kommer att styra det gemensamma åtgärdsarbetet i havsregionerna under det kommande årtiondet. Effekten i havsmiljön av dessa beslutade planer avgörs dock helt av genomförandet och genomförandegraden. En god havsmiljö i Östersjön värderas för Sveriges del till 8 miljarder kronor per år, givet vår långa kust mot Östersjön. Sverige förväntas, bland avtalsparterna till Helcom, därmed ta ett betydande ansvar för genomförandet av BSAP. Om dessutom Sverige vill kunna påverka de andra länderna att öka genomförandetakten behöver vi kunna peka på ett aktivt genomförande från svenskt håll. En modell för framgångsrik regional samverkan och åtgärdsarbete mellan länder är också en lämplig export i Sveriges övriga internationella arbete genom bilaterala avtal och liknande. De tillkommande åtaganden som BSAP innebär kräver kostnadstäckning för att de ska bli genomförda.

Det handlar om att:

genomföra nationella åtgärder

ta ledaransvar för gemensamma åtgärder eller underlag till sådana inom Helcom.

I genomförandet av BSAP och NEAES behöver svenska myndigheter samverka för ett effektivt åtgärdsarbete. Prioriteringar i genomförandet, och specifika kostnadsuppskattningar per myndighet, utreds just nu inom regeringsuppdraget om Genomförande av BSAP och NEAES¹.

De satsningar under BSAP och NEAES som HaV redan med start 2023 ser ett stort behov av och som kräver finansiering beskrivs nedan.

Satsning på minskad övergödning i BSAP

Det behövs en satsning på kapacitetsökning för kunskapsunderlag och åtgärdsarbete som är gemensam i Östersjöländer kring övergödning. I vissa östersjöländer brister fortfarande verktyg, kartläggningar, beräkningar och modelleringsverktyg som behövs för att ta fram underlag för rätt åtgärdsarbete. En sådan gemensam kapacitetsökning skulle möjliggöra utveckling av åtgärder vid de största källorna, såsom tekniker för att minska internbelastning av fosfor. Samtidigt behövs en förstärkt källa-till-hav koppling i Helcom Agri genom förbättrat åtgärdsarbete i pilotprojekt.

Nationellt arbete för minskad övergödning till Östersjön – utveckling av dagvattenhantering och blåfånggrödor

Ett aktivt nationellt genomförandet av flera åtgärder i BSAP är viktigt. Här föreslås att utveckla arbetet kring dagvattenhantering tillsammans med Naturvårdsverket för att förbättra för Sveriges möjligheter att nå belastningsmålen i BSAP, de s.k Maximum Allowable Input och Nutrient Input Ceilings (BSAP MAI NIC), som en verksam åtgärd. En annan verksam åtgärd är satsning på blå fånggrödor som en internbelastningsåtgärd i grunda vikar. Här krävs underlag, metodutveckling och pilot- och demonstrationsprojekt om "rätt odlingsart på rätt plats.

Satsning på minskning av farliga ämnen i BSAP

Bredvid övergödning pekas farliga ämnen fortsatt ut som den tyngsta belastningen på Östersjöns miljö. Inom de omfattande internationella regelverk som finns idag krävs ett regionalt samarbete för ett effektivt genomförande och åtgärder mot farliga ämnen (exempelvis läkemedel och farliga ämnen från sjöfart) som är problematiska för Östersjön. Sverige har i uppdateringen av BSAP varit pådrivande för ett antal åtgärder² för detta syfte, och vi behöver vara pådrivande för att dessa genomförs. I detta arbete behöver Sveriges ansvariga myndigheter samverka för genomförandet i nära samarbete inom Helcom.

Mindre marint skräp i Östersjön och Nordsjön

Östersjöländerna beslutade på svenskt initiativ om ett ambitiöst reduktionsmål för marint strandskräp: en minskning med 30% till år 2025 och med 50% till år 2030. Även inom Oskar beslutades om ett reduktionsmål för marint strandskräp: en minskning med 50% till 2025 och med 75% till 2030. Åtgärder som bidrar till reduktionsmålen genomförs främst genom de regionala aktionsplanerna för marint skräp, där Sverige ser att åtgärder riktade mot engångsplast, förlorade fiskeredskap och olyckor till havs som bidrar till plastföroreningar är särskilt prioriterade. För ett verksamt och gemensamt regionalt genomförande av åtgärder krävs analyser, underlag och åtgärdsförslag i form av rekommendationer och vägledningar inom respektive havsmiljökonvention.

Satsning på stärkta marina ekosystem i Östersjön och Nordssjön

Många marina arter (inklusive fisk) och habitat är i stort behov av skydd och/eller minskade belastningar från mänskliga aktiviteter. I både uppdaterade BSAP och nya NEAES beslutade länderna om ett nytt högre arealmål för områdesskydd på 30% i Östersjön respektive Nordostatlanten³ och flera åtgärder planeras för att stärka förvaltningen av

dessas. Detta arbete bör särskilt stödjas då ett sammanhängande nätverk av skyddade områden med fördel kan löpa över landgränser. Beslut fattades även om satsningar på restaurering av marina habitat och biotoper⁴. Sverige har startat detta arbete nationellt men det är viktigt att stärka samarbetet multi-lateralt med Östersjö- och Nordsjöländerna i en gemensam kunskapsbyggnad kring åtgärder i de känsliga och utsatta kustmiljöerna. I detta arbete behöver en regional databas över bentiska habitat byggas upp samt framtagandet av en regional åtgärdsstrategi (som skall baseras på Sveriges nationella strategi) för biologiskt återställning och mot fysiskt påverkan; samt nödvändiga underlag för regional fiskförvaltning enligt GFP och åtgärdsarbete inom Helcom (FISH).

Förslag: en sammanlagd satsning för dessa åtgärder om 37 000 tkr per år 2023-2025.

Konsekvenser vid utebliven finansiering

I dag finns ingenting som tyder på att vi närmar oss miljökvalitetsmålet "Hav i balans samt levande kust och skärgård", "Ingen övergödning" eller målen i EU:s havsmiljödirektiv. Åtgärdstakten är långsam och finansieringen otillräcklig för att återställa grundläggande ekosystemtjänster i Sveriges havsbassänger. Det finns ett stort genomförandeunderskott av åtgärder inom BSAP och NEAES. För att Sverige skall leva upp till sina åtaganden i Östersjön och Nordostatlanten behövs tydlig strategisk finansiering. HaV ser därför att den äskade finansieringen är av stor betydelse för en ökad åtgärdstakt av Sveriges åtaganden, och en ökad kostnadseffektivitet. En utebliven finansiering kommer avsevärt fördröja Östersjöns och Nordsjöns återhämtning och även leda till ett ytterligare underskott i åtgärdsgenomförande kommande år. En utebliven förstärkning av medel för att genomföra åtgärder i havsmiljön under den kommande tre-årsperioden innebär också att Sverige halkar efter i genomförandet samt att det nationella genomförandet av ÅPH 2022-2027 inte får genomslag. Detta i sin tur innebär att Sverige fortsatt kommer att ha ett stort genomförandeunderskott av åtgärder för att nå en god havsmiljö. De synergier med andra processer såsom EU:s Green Deal, EU:s Östersjöstrategi och det vidare internationella arbetet inom IMO, CBD samt UNEP/UNEA och Sveriges bidrag till havsdekaden och Agenda 2030 kommer att utebli.

2.5.2 Bemyndigande Anslag 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljö

Åtgärdsarbete i svenska vatten finansieras till stor del av de åtgärder som sker till genom projekt inom EU:s Lifeprogram. Programmet har genomgått en förändring där kommissionen mer och mer fokuserar på långa projekt, bland annat det som kallas SNAP. Men också nuvarande LIFE-projekt löper över lång tid. Vissa upp till 12 år. Av den anledningen behöver beställningsbemyndigandet förlängas för myndigheten. Svenska skattepengar får god utväxling tillgodo för svensk miljö när vi medfinansierar EU-medel.

Tabell 11. Förslag till bemyndigande för anslag 1:11 åtgärder för havs- och vattenmiljön.

ap.2	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkn.	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.	2026 - 2035 Beräkn.
Ingående åtaganden	310 366	342 033	545 000			
+ Nya åtaganden	162 964	366 914	150 000			
- Infriade åtagande	-131 297	-163 947	-150 000	-115 000	-115 000	-315 000
Utegående åtaganden vid årets slut	342 033	545 000	545 000			
Tilldelade/förslagen bemyndiganderam	420 000	545 000	545 000			

3 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

3.1 Anslag 1:7 Ersättningar för viltskador

Tabell 12. Förslag till verksamhetens finansiering

Anslag 1:7 Ersättning för viltskador	2022 Tilldelat	2023 Förslag	2024 Förslag	2025 Förslag
--------------------------------------	-------------------	-----------------	-----------------	-----------------

ap.3 Havs- och vattenmyndigheten (enligt Hermes)	20 000	20 000	20 000	20 000
<i>Förstärkning/äskande</i>		-	-	-
Summa	20 000	20 000	20 000	20 000

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Myndigheten bedömer att anslaget är väl avvägt utifrån de behov som finns.

Förslag:

Myndigheten föreslår ingen utökning av anslaget

4. Avgifter

4.1 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras

Tabell 13.

	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkning	2024 Beräkning	2025 Beräkning
Tjänsteexport					
Intäkter	0	1 000	1 000	1 000	1 000
Kostnader	0	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Resultat	0	0	0	0	0

Den beräknade ökningen från 2022 inom tjänsteexporten beror på att myndigheten ansöker om ett SIDA-finansierat ITP-projekt (International Training Programme) där del av intäkterna kommer att finansieras via avgifter.

4.2 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras

Tabell 14.

	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkning	2024 Beräkning	2025 Beräkning
Sanktionsavgifter					

Intäkter	439	500	500	500	500
Kostnader	0	0	0	0	0
Resultat	439	500	500	500	500
Övrig offentligrättslig verksamhet					
Intäkter	0	25	25	25	25
Kostnader	0	0	0	0	0
Resultat	0	25	25	25	25
Övriga inkomster av statens verksamhet					
Intäkter	7	25	25	25	25
Kostnader	0	0	0	0	0
Resultat	7	25	25	25	25

Sanktionsavgifter utgörs främst av intäkter från avgifter som påförs fiskare enligt systemet med sanktionsavgifter som följer av fiskelagen. Övrig offentligrättslig verksamhet utgörs av avgifter från ärenden avseende dumpning till havs. Övriga inkomster av statens verksamhet utgörs av avgifter vid landning av otillåten fångst.

5. Övrigt

5.1 Investeringar och upplåning hos Riksgäldskontoret

Myndigheten föreslår en låneram för 2023 – 2025 enligt tabellen nedan.

Nyupplåning utfall 2021 består delvis av våra nyinvesteringar 2021 samt att vi under 2021 ändrade belåningsgrad till 100 % på våra upparbetade kostnader från 2020 och 2021 i de investeringsprojekt inom EHFF och EHFVF som vi enligt undantaget i regleringsbrevet kan finansiera med bidrag från fonden. Men då bidragsinbetalningar från SJV dröjer så behöver vi trots undantaget låna upp 100 % för att kunna finansiera våra anläggningstillgångar/nyutvecklingsprojekt.

Myndigheten föreslår att undantag, fortsatt för kommande år, ges från det ekonomiadministrativa regelverket enligt följande. Med undantag från 2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:2010) får Havs- och vattenmyndigheten finansiera anläggningstillgångar, som huvudsakligen används i verksamhet som genomförs inom ramen för Europeiska havs- och fiskerifonden, med bidrag från fonden.

Tabell 15. Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkn.	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.
IB lån i Riksgäldskontoret	103 762	115 000	100 106	72 464	64 001
Nyupplåning (+)	49 392	31 608	20 078	18 591	14 675
Amorteringar (-)	38 154	46 502	47 720	27 054	30 458
UB lån i Riksgäldskontoret	115 000	100 106	72 464	64 001	48 218
Beslutad/föreslagen låneram	115 000	115 000	115 000	115 000	115 000
Ränteutgifter	0	0	0	0	0
Finansiering av räntor och avskrivningar					
Utgiftsområde 20 anslag 15	12 586	14 918	16 867	15 010	17 514
Övrig finansiering	25 568	31 584	30 853	12 044	12 944
Summa finansiering	38 154	46 502	47 720	27 054	30 458

Tabell 16. Verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2021 Utfall	2022 Prognos	2023 Beräkn.	2024 Beräkn.	2025 Beräkn.
Immateriella investering					
Datasystem, rättigheter m.m.	18 453	21 868	13 075	11 575	5 275
Materiella investeringar					
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	9 614	9 740	7 003	7 016	9 400
Byggnader, mark och annan fast egendom					
Övriga verksamhetsinvesteringar					
Summa verksamhetsinvesteringar	28 067	31 608	20 078	18 591	14 675
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1§ kapitalförsörjningsförordningen)	28 067	31 608	20 078	18 591	14 675
Bidrag (2 kap. 3§ kapitalförsörjningsförordningen)					
Finansiell leasing (2kap. 5§ kapitalförsörjningsförordningen)					
Summa finansiering	28 067	31 608	20 078	18 591	14 675

5.2 Kreditutrymme

Havs- och vattenmyndigheten har enligt regleringsbrev för 2022 en anslagskredit som uppgår till 9 214 tkr av anslaget 1:15 Havs- och vattenmyndigheten. Myndigheten föreslår motsvarande anslagskredit för 2023.

5.3 Räntekontokredit

Havs- och vattenmyndigheten har enligt regleringsbrev för 2022 en räntekontokredit i Riksgäldskontoret på 20 000 tkr. Myndigheten föreslår ingen ändring för budgetåren 2023 – 2025.

Tabell 17. Räntekontokredit i riksgäldskontoret

	2021	2022	2023
<i>(Samtliga belopp anges i tkr)</i>	Utfall	Prognos	Beräknat
Maximalt utnyttjad räntekontokredit under året	5 390	10 000	10 000
Minsta behållning på räntekontot under året	0	0	0
Behållning på räntekonto i riksgäldskontoret	53 015	20 000	20 000
Räntekontokredit i riksgäldskontoret	0	0	0
Beslutad/föreslag räntekontokredit	10 500	20 000	20 000

5.4 Anslagssparande

Utifrån vad som anges i anslagsförordningen utgår Havs- och vattenmyndigheten från att även framöver kunna disponera ett eventuellt anslagssparande motsvarande tre procent av tilldelat anslag 1:15 för Havs- och vattenmyndigheten.